

Economische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen

Dries DEFERM

promotor :
Prof. dr. Lode VEREECK

VOORWOORD

Deze eindverhandeling werd geschreven in het kader van mijn studies Toegepaste Economische Wetenschappen met afstudeerrichting Beleidsmanagement. Het was voor mij een uitdaging om een economische analyse te maken van de inactiviteitsval. Deze inactiviteitsval is een negatief aspect van onze welvaartsstaat. Er zijn burgers waarvoor het niet de moeite loont om te gaan werken, omdat de verkregen uitkeringen het gederfde loon overstijgen. Een belangrijke reden waarom ik mij in deze materie interesseer, is het feit dat ik in mijn vorige opleiding als maatschappelijk assistent met deze materie in contact ben gekomen. Ik heb mij toen vaak de vraag gesteld waarom sommigen wel kunnen genieten van het sociale vangnet en anderen niet? Meerdere malen heb ik hierbij stilgestaan zonder er verder op in te gaan. Met deze thesis kreeg ik wel de mogelijkheid om deze materie grondig te onderzoeken en een duidelijk beeld te scheppen van deze problematiek.

Deze thesis heb ik niet alleen tot stand gebracht. Tijdens het schrijven van dit eindwerk heb ik op heel wat praktische steun kunnen rekenen.

Allereerst wens ik een woord van dank te richten aan mijn promotor, prof. dr. Lode Vereeck. Hij heeft mij dit boeiende onderwerp aangereikt en steeds nauw toezicht gehouden op de structuur en inhoud van de tekst. Verder zou ik ook Greta Poelmans willen bedanken voor haar kennis op maatschappelijk vlak, wat zonder twijfel een bijdrage heeft geleverd aan dit onderzoek.

Tot slot zou ik ook mijn ouders en vriendin willen bedanken voor hun bijdrage en morele steun.

SAMENVATTING

De huidige welvaartsstaat brengt naast zijn talrijke positieve aspecten ook nadelen met zich mee. Zo zijn er de financiële vallen in de werkgelegenheid. Het thema van deze financiële vallen verwijst naar het conflict tussen een rechtvaardige inkomensverdeling en een efficiënt werkende arbeidsmarkt. Wanneer werken niet meer of slechts weinig extra oplevert vanwege de te betalen belasting en sociale premies, vanwege het wegvallen of verminderen van sociale voordelen en vanwege bijkomende kosten die verbonden zijn aan werk dan zal een burger slechts een bescheiden financieel voordeel hebben om een arbeidsbestaan te verkiezen boven een situatie van uitkeringsafhankelijkheid of inactiviteit. Op deze manier geraken betrokkenen in een zogenaamde “werkloosheidsval”, ook wel “afhankelijkheidsval” genoemd. Dit eindwerk gaat in op deze afhankelijkheidsval en bevat een economische analyse over de mogelijke totstandkoming ervan.

In het eerste deel wordt de geschiedenis van de welvaartsstaat beschreven. Deze bespreking gebeurt aan de hand van vijf periodes om zo te komen tot de huidige stand inzake. Daarnaast wordt dieper ingegaan op deze hedendaagse toestand, ook wel actieve welvaartsstaat genoemd. Tenslotte wordt er een theoretische definitie van de financiële vallen gegeven.

Deel twee behandelt eerder onderzoek aangaande de werkgelegenheidsvallen. Meerbepaald wordt de problematiek omtrent het “lonend maken van werk” voor de Belgische arbeidsmarkt vanuit Europees perspectief geschetst aan de hand van internationale bronnen. Het resultaat van België wordt daarin naast dat van de andere landen van de Europese Unie geplaatst. Internationale indicatoren hieromtrent geven aan dat het risico op financiële vallen in ons land duidelijk hoger ligt dan het gemiddelde in de Europese Unie. Om dit deel te beëindigen komen nog enkele specifieke Belgische elementen aan bod waarvoor het “lonend maken van werk” belangrijk kan zijn. Zo worden de uitkeringen van personen vanwege de RVA of in het kader van het leefloon geplaatst tegenover het BBP (Bruto Binnenlands Product).

Definities van het begrip inactiviteitsval en de problematiek aan de onderkant worden in een eerste hoofdstuk van het derde deel besproken. Het tweede hoofdstuk van dit deel is gewijd aan het verschil tussen de fiscale behandeling van vervangingsinkomens enerzijds en beroepsinkomsten anderzijds.

Het vierde deel bespreekt de sociale voordelen en tegemoetkomingen die er in België voorkomen. Een eerste hoofdstuk geeft de definitie van sociale voordelen vanuit Europees perspectief weer. De twee volgende hoofdstukken van dit deel maken een kritische inventaris op van de wettelijke en reglementaire bepalingen die een rol spelen in de problematiek van de financiële vallen. Het gaat in een tweede hoofdstuk om de bepaling en reglementering inzake de werkloosheidsvergoedingen en het leefloon. In een derde hoofdstuk komen vervolgens inkomensafhankelijke voordelen aan bod. Voor elk van deze voordelen wordt een korte inhoud, de doelgroep, het bedrag en desbetreffende wetsartikels weergegeven.

In deel vijf wordt een empirische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen uitgevoerd. Gelet op het hoge aantal denkbare situaties is een exhaustieve analyse onmogelijk. Derhalve moeten een aantal hypothesen gemaakt worden, met name inzake de samenstelling van het gezin, de hoogte van het loon en de sociale uitkeringen. Op grond van de gekozen hypothesen worden verschillende gezinscategorieën beschouwd. Vervolgens wordt voor elk gedefinieerd gezinstype berekend in welke mate het beschikbaar inkomen verandert als gevolg van een toename van de arbeidstijd. Het betreft de onmiddellijke inkomensverandering op korte termijn. Hoe kleiner het netto inkomensverschil tussen de twee bestudeerde situaties, hoe groter het risico van een financiële val.

Uit de resultaten van deze berekeningen blijkt dat er voor de overgrote meerderheid van onderzochte gezinstypes sprake is van een inactiviteitsval. Deze gezinscategorieën worden niet gestimuleerd om hun inkomenspositie te verbeteren en blijven daardoor gevangen in een zwakke sociale positie. Uitgebreide inkomensvoorzieningen en een hoge fiscale en parafiscale druk op arbeid leiden tot gebrekkige financiële prikkels om de overstap van werkloosheid naar laagbetaald werk te maken.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Samenvatting

Inhoudsopgave

Inleiding

Deel 1: Welvaartsstaat	4
Hoofdstuk 1: Geschiedenis van de welvaartsstaat.....	4
1.1 Industrialisatie en liberalisme.....	4
1.2 Begin van de arbeidersbescherming en de sociale verkiezingen sinds 1886.....	5
1.3 Uitbouw van de sociale organisaties en crisis van de jaren dertig.....	6
1.4 Uitbouw van de welvaartsstaat 1950 – 1970.....	6
1.5 Crisis en actieve welvaartsstaat: heroriëntering van de welvaartsstaat.....	7
Hoofdstuk 2: Huidige situatie van de welvaartsstaat.....	10
2.1 Actieve welvaartsstaat.....	10
2.2 Theoretische definitie van de vallen	12
Deel 2: Werkgelegenheidsval in België	14
Hoofdstuk 1: Situatie in België vanuit Europees perspectief.....	15
1.1 Globale fiscale en parafiscale druk op arbeid in loondienst.....	15
1.2 Fiscale en parafiscale druk op laagbetaalde arbeid.....	16
1.3 Werkloosheidsval	17
1.4 Armoedeval	18
1.5 Loonwag voor verschillende gezinstypes en inkomensniveaus.....	19
1.6 Netto vervangingsratio ingeval van werkloosheid.....	20
Hoofdstuk 2: Specifieke situatie voor België	21
2.1 Uitkeringen vanwege de RVA.....	21
2.2 Leefloon.....	23

Deel 3: Analyse van de inactiviteitsval.....	24
Hoofdstuk 1: Begripsbepaling	24
1.1 Definities.....	24
1.2 Problematiek aan de onderkant.....	25
Hoofdstuk 2: Fiscale behandeling van lonen en vervangingsinkomens	27
2.1 Fiscale en parafiscale stelsel van het arbeidsinkomen.....	27
2.2 Fiscale en parafiscale stelsel van vervanginginkomens	29
Deel 4: Sociale voordelen en tegemoetkomingen.....	31
Hoofdstuk 1: Definitie van sociale voordelen	31
Hoofdstuk 2: Belgische wetgeving op de werkloosheid en het leefloon	32
2.1 Werkloosheidsuitkering	32
2.1.1 Omschrijving	32
2.1.2 Toelaatbaarheidsvoorwaarden.....	32
2.1.3 Bedragen van werkloosheidsuitkeringen.....	33
2.1.4 Wetsartikel(s)	35
2.2.1 Omschrijving	36
2.2.2 Toelaatbaarheidsvoorwaarden.....	36
2.2.3 Bedragen van leefloon.....	37
2.2.4 Wetsartikel(s)	38
Hoofdstuk 3 : Indeling van sociale voordelen.....	39
3.1 Inleiding	39
3.2 Verhouding tussen sociale voordelen en werken	39
3.3 Inkomensafhankelijke voordelen	39
3.3.1 Specifiek sociaal tarief gas en elektriciteit.....	40
3.3.2 Verhoogde kinderbijslag	43
3.3.3 Verwarmingstoelage	45
3.3.4 Verbeterings- en uitbreidingspremies voor woningen	48
3.3.5 Studiefinanciering.....	50
3.3.6 Sociale lening bij het Vlaams Woningfonds.....	53

Deel 5: Empirische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen.....	56
Hoofdstuk 1: Analyse van typegevallen	56
1.1 Methodologie	56
1.2 Definitie van de typegevallen.....	57
1.3 Berekening van het beschikbaar inkomen	59
1.4.1 Alleenstaanden	61
1.4.2 Koppel zonder kinderen ten laste.....	63
1.4.4 Eenoudergezin met kinderen ten laste.....	71
Hoofdstuk 2 : Bespreking van de resultaten.....	74
2.1 Overgang van leefloon naar werk.....	74
2.1.1 Overgang naar voltijdswerk.....	75
2.1.2 Overgang naar halftijdswerk.....	75
2.1.3 Conclusie	76
2.2 Overgang van halftijds- naar voltijdswerk	77
2.3 Overgang van inactiviteit naar werk.....	78
2.3.1 Overgang naar voltijdswerk.....	78
2.3.2 Overgang naar halftijdswerk.....	79
2.3.3 Conclusie	79
2.4 Beperkingen van de analyses van typegevallen.....	80
Algemeen Besluit.....	82

Bijlagen

Bronnen

Lijst van Tabellen

Tabel 1	EU-lidstaten en de gebruikte afkorting.....	14
Tabel 2	Uitkeringen vanwege de RVA in 2004.....	21
Tabel 3	Uitkeringen vanwege de RVA aan werkenden in 2004.....	22
Tabel 4	Uitkeringen in het kader van het leefloon in 2003.....	23
Tabel 5	Bedragen van de werkbonus vanaf 1 januari 2006.....	27
Tabel 6	Percentage personenbelasting van toepassing op inkomsten 2005.....	28
Tabel 7	Basisbedragen van de belastingverminderingen voor vervangingsinkomens.....	30
Tabel 8	Procenten van de werkloosheidsuitkering	34
Tabel 9	Bedrag van de werkloosheidsuitkering zonder anciënniteitstoelage.....	34
Tabel 10	Bedrag van de werkloosheidsuitkering met anciënniteitstoelage.....	35
Tabel 11	Bedragen van het leefloon op 1 augustus 2005	37
Tabel 12	Bedragen van het gewoon en het sociaal tarief voor elektriciteit.....	41
Tabel 13	Bedragen van het gewoon en het sociaal tarief voor gas	42
Tabel 14	Maandbedragen van de gewone en verhoogde kinderbijslag.....	44
Tabel 15	Bedragen van de verwarmingstoelage	47
Tabel 16	Premiebedragen en minimumkosten voor verbeteringswerken.....	49
Tabel 17	Uitkeringen voor alleenstaanden met een leefloon.....	61
Tabel 18	Inkomen alleenstaanden die voltijds werken aan GMMI.....	61
Tabel 19	Inkomen alleenstaanden die halftijds werken aan GMMI	62
Tabel 20	Uitkeringen koppel met een leefloon zonder kinderen ten laste	63
Tabel 21	Inkomen koppel dat voltijds werkt aan GMMI zonder kinderen ten laste	63
Tabel 22	Inkomen koppel dat halftijds werkt aan GMMI zonder kinderen ten laste.....	64
Tabel 23	Inkomen wanneer man voltijds werkt aan GMMI, vrouw werkt niet en geen kinderen ten laste.....	64
Tabel 24	Inkomen wanneer man halftijds werkt aan GMMI, vrouw krijgt aanvullend leefloon en geen kinderen ten laste	65
Tabel 25	Uitkeringen koppel met een leefloon met kinderen ten laste	66
Tabel 26	Inkomen koppel dat voltijds werkt aan GMMI met kinderen ten laste	67
Tabel 27	Inkomen koppel dat halftijds werkt aan GMMI met kinderen ten laste.....	68

Tabel 28	Inkomen wanneer man voltijds werkt aan GMMI, vrouw werkt niet en kinderen ten laste	69
Tabel 29	Inkomen wanneer man halftijds werkt aan GMMI, vrouw krijgt aanvullend leefloon en kinderen ten laste	70
Tabel 30	Uitkeringen eenoudergezin met een leefloon	71
Tabel 31	Inkomen wanneer één ouder voltijds werkt aan GMMI.....	72
Tabel 32	Inkomen wanneer één ouder halftijds werkt aan GMMI.....	73
Tabel 33	Relatieve verandering van het netto-inkomen bij de overgang van een leefloon naar voltijdswerk.....	75
Tabel 34	Relatieve verandering van het netto-inkomen bij de overgang van een leefloon naar halftijdswerk.....	76
Tabel 35	Relatieve verandering van het netto inkomen bij de overgang van halftijds- naar voltijdswerk.....	77
Tabel 36	Relatieve verandering van het netto-inkomen bij de overgang van niet-vergoede inactiviteit naar voltijdswerk.....	78
Tabel 37	Relatieve verandering van het netto inkomen bij de overgang van niet-vergoede inactiviteit naar halftijdswerk.....	79
Tabel 38	Overgang van leefloon naar voltijdswerk: alleenstaande.....	85
Tabel 39	Overgang van leefloon naar voltijdswerk: koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste.....	86
Tabel 40	Overgang van leefloon naar voltijdswerk: koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste.....	86
Tabel 41	Overgang van leefloon naar voltijdswerk: eenoudergezin met 2 kinderen ten laste	86
Tabel 42	Overgang van leefloon naar halftijdswerk: alleenstaande	86
Tabel 43	Overgang van leefloon naar halftijdswerk: koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste.....	87
Tabel 44	Overgang van leefloon naar halftijdswerk: koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste.....	87
Tabel 45	Overgang van leefloon naar halftijdswerk: eenoudergezin met 2 kinderen ten laste	87
Tabel 46	Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: alleenstaande.....	88

Tabel 47	Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste.....	88
Tabel 48	Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste.....	88
Tabel 49	Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: eenoudergezin met 2 kinderen ten laste	89
Tabel 50	Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienergezin, overgang van de inactieve partner naar voltijdswerk, de andere partner werkt.....	89
Tabel 51	Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienersgezin: overgang van de inactieve partner naar voltijdswerk, de andere partner werkt.....	89
Tabel 52	Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienersgezin: overgang van de inactieve partner naar halftijdswerk, de andere partner werkt	90
Tabel 53	Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienersgezin: overgang van de inactieve partner naar halftijdswerk, de andere partner werkt	90

Lijst van Grafieken

Grafiek 1	Globale (para)fiscale druk op arbeid in loondienst in België en de overige landen van de EU in 2003.....	15
Grafiek 2	Fiscale en parafiscale druk op laagbetaalde arbeid in België en in de overige landen van de EU: recent verloop en situatie in 2003.....	16
Grafiek 3	Werkloosheidsval in België en in de overige landen van de EU: recent verloop en situatie in 2003.....	17
Grafiek 4	Armoedeval in België en in de overige landen van de EU: recent verloop en situatie in 2003	18
Grafiek 6	Loonwig in België en in de overige landen van de EU15 in 1996 en 2004	19
Grafiek 7	Gemiddelde netto vervangingsratio over 5 jaar werkloosheid in België en in de overige landen van de EU in 2002	20

INLEIDING

De sociale zekerheid is in de afgelopen honderdvijftig jaar uitgegroeid tot het wezenlijke kenmerk van de West-Europese welvaartsstaten. Aan de basis van de sociale zekerheid liggen twee belangrijke grondleggers.¹ Zo werkte op het einde van de 19^e eeuw de Duitse kanselier Bismarck een systeem uit waarvan de financiering wordt gedragen door de werknemers en werkgevers. Dit systeem koppelt de uitkeringen aan het loon; Bismarck streefde er naar om alle arbeiders het behoud van hun levensstandaard te verzekeren. Een grote solidariteit onder de werkenden is vereist in dit systeem.² Lord Beveridge, gesitueerd in de eerste helft van de 20ste eeuw, vond dat niet alleen de werknemers, maar de totale bevolking recht heeft op bestaanszekerheid. Via belastingen, geïnd door de overheid, voorzag hij ongeacht het type tewerkstelling, in eenzelfde forfaitaire uitkering voor elke burger bij werkloosheid, ziekte, pensionering, enz.³ De meeste, en dus ook het Belgische systeem, sociale zekerheidsstelsels bevatten elementen van beide opvattingen en zijn dus mengvormen. Zo worden de pensioenen berekend door de bijdragen hiervoor betaald (Bismarck), maar heeft (bijna) iedereen recht op terugbetaling van ziekenhuiskosten (Beveridge).

Het begrip “sociale zekerheid” kan niet los worden gezien van het ruimere begrip “welvaartsstaat”. Deze welvaartsstaat kan worden omschreven aan de hand van een aantal karakteristieken:⁴

- de staat verzorgt de burgers en biedt ze bestaanszekerheid “van de wieg tot het graf”; ze doet dit door middel van de sociale zekerheid (werkloosheid, ziekte, pensioenen, enz.), andere sociale uitgaven (huisvesting, studiebeurzen, cultuur, enz.) en de sociale wetgeving (minimumlonen, ontslagbescherming, arbeidsomstandigheden, enz.);
- de welvaartsstaat streeft naar volledige werkgelegenheid;
- de welvaartsstaat speelt zich af in het institutionele kader van de gemengde economie waarin overheden en sociale organisaties in overleg de markteconomie proberen te corrigeren;

¹ Van Langendonck, J.(1995), *Internationale vergelijking van de systemen van sociale zekerheid*, Brussel, VUB Press, 119-149

² Beissinger, T. en Buesse, O. (2001), *Bismarck versus Beveridge: Which Unemployment Compensation System is More Prone to Labor Market Shocks?*, Discussion paper No.358 from the institute for the study of labor (IZA), 35

³ Cantillon, B. (1999), *De welvaartsstaat in de kering*, Kapellen, Pelckmans, 23

⁴ KB-weekberichten (1997a), *De welvaartsstaat: ontstaan en ontwikkeling*, jaargang 52, nr. 15, 1-7

- de welvaartsstaat vindt men in de hoogontwikkelde landen, een groep landen die ongeveer samenvalt met het lidmaatschap van de OESO.

Deleecq geeft volgende definitie aan het begrip “welvaartsstaat”:

Een samenlevingsvorm van sommige rijke geïndustrialiseerde landen waarbij een aantal grondrechten van de burger, met het oog op zijn materiële welvaart en de bevordering van zijn kansen tot ontplooiing, binnen een wettelijk raamwerk, effectief gewaarborgd worden. Dit alles in het raam van de parlementaire democratie, en met behoud van de vrije markteconomische productiewijze.⁵

Dicht bij deze welvaartsstaat ligt de term sociale markteconomie.⁶ De gevolgen van deze economie brengen heel wat voordelen met zich mee. Maar er zijn ook negatieve aspecten aan verbonden. Een voorbeeld hiervan is de inactiviteitsval. Er zijn burgers voor wie het niet de moeite loont om te gaan werken, omdat de verkregen uitkeringen het gederfde loon overstijgen. Loont het daarom de dag van vandaag nog wel om te gaan werken, of is het voordeliger om te genieten van alle sociale voordelen?

In deze thesis wordt een economische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen onderzocht. Dit wordt gedaan aan de hand van zowel een literatuurstudie als een empirisch onderzoek.

Na deze inleiding wordt de geschiedenis van de welvaartsstaat besproken. De situatie wordt nader toegelicht vanaf het jaar 1800 tot de huidige stand inzake. Concreet wordt getracht om voor elke periode de kenmerken te schetsen.

Daarna wordt eerder onderzoek besproken aangaande de werkgelegenheidsvallen vanuit Europees perspectief; meerbepaald hoe België geplaatst is ten opzichte van andere Europese landen en enkele specifieke kenmerken voor België. Aansluitend wordt dieper ingegaan op de armoedeval en de fiscale

⁵ Deleecq, H. (2003), *De architectuur van de welvaartsstaat opnieuw bekeken*, Acco, Leuven, 21

⁶ Een stelsel waarin in eerste instantie de ondernemingen en de werking van de vrije markteconomie de taak van schepping en verdeling van welvaart dragen, maar waarbij de overheid optreedt om de nadelige gevolgen of tekortkomingen van de vrije markteconomie te ondervangen.

behandeling van lonen en vervangingsinkomens. Vervolgens komen de sociale voordelen en tegemoetkomingen aan bod. Voor elk van deze voordelen wordt een korte uiteenzetting gedaan.

Tenslotte volgt er een empirisch onderzoek van de armoedeval door middel van een analyse van typegevallen en worden hieruit conclusies getrokken.

Deel 1: Welvaartsstaat

Dit eerste deel is opgebouwd uit twee hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk volgt een bespreking over de geschiedenis van de welvaartsstaat. Het tweede hoofdstuk geeft de huidige situatie van deze welvaartsstaat met zijn vallen weer.

Hoofdstuk 1: Geschiedenis van de welvaartsstaat

Een schematisch onderscheid in de geschiedenis van de welvaartsstaat leidt tot vijf periodes:

- De liberale periode en de industrialisatie tot 1880
- Het begin van het sociale beleid 1880 – 1914
- De basis van de welvaartsstaat in de dertiger jaren
- De uitbouw van de welvaartsstaat 1950 – 1970
- De crisis 1973 – 1985 en nadien de heroriëntering naar de actieve welvaartsstaat

1.1 Industrialisatie en liberalisme

Deleek omschrijft deze periode als volgt:

(...)Tussen 1800 en 1880 brengt de industrialisatie een diepgaande verandering mee van de economische en sociale structuren van de Europese samenleving. Zij voert geleidelijk tot een verhoging van de levensstandaard. De staat past het beginsel van het liberalisme toe. Ze komt zo weinig mogelijk tussen (laissez faire) en beperkt zich tot het handhaven van de individuele rechten en vrijheden(...)⁷

⁷ Deleek, H. (2003), *De architectuur van de welvaartsstaat opnieuw bekeken*, Acco, Leuven, 40

Het ontstaan van privé-groeperingen kenmerkt deze liberale en industriële periode. Deze groeperingen zijn eigenaars van grote kapitalistische bedrijven die verzorgkassen oprichten in hun fabrieken, al dan niet met “medefinanciering” van hun arbeiders. De meest bekende vorm van geformaliseerde privé-beschermingsmechanismen is de mutualiteit of onderlinge bijstandskas. Deze oprichting moet instaan voor uiteenlopende vormen van inkomensverlies en supplementaire uitgaven.⁸

1.2 Begin van de arbeidersbescherming en de sociale verkiezingen sinds 1886

Op sociaal, cultureel en politiek gebied betekent deze periode een ommezwai. De liberale standpunten verzwakken, een beschermende (minimale) arbeidswetgeving ontstaat en de sociale verzorging wordt stilaan wettelijk georganiseerd. In Duitsland komt op initiatief van Bismarck een samenhangend geheel van wetten ter organisatie van verplichte sociale verzekeringen (arbeidsongevallen, pensioenen, ziekteverzekering) tot stand. Deze wetgeving verplicht zowel werkgevers als werknemers tot een bijdrage.⁹

Anders dan de verplichtende Bismarckiaanse wetten blijft de sociale zekerheid in België een stelsel van vrijwillige sociale verzekering in handen van arbeidsorganisaties. Het jaar 1886 betekent voor België een keerpunt. Een politieke verklaring in dat jaar vormt het uitgangspunt voor de totstandkoming van een reeks sociale wetten, voornamelijk:

1889: reglementering van vrouwen- en kinderarbeid

1903: wet op verzekering tegen arbeidsongevallen

1905: wet op zondagsrust

1912: subsidiëring van de ziekenfondsen

1914: leerplicht tot 14 jaar

⁸ Lis, C. en Vanthemsche, G. (1995), *Sociale zekerheid in historisch perspectief*, Despotin M. en Jegers M. (ed.), op. cit.

⁹ Deleeck, H., (2003), *De architectuur van de welvaartsstaat opnieuw bekeken*, Acco, Leuven, 41

1.3 Uitbouw van de sociale organisaties en crisis van de jaren dertig

De uitbouw van vakverenigingen, ziekenfondsen (mutualiteiten), coöperatieven en cultureel-educatieve organisaties typeert deze derde periode. Tegelijkertijd blijkt de onmacht van de arbeidersbeweging tegenover de grote depressie van de jaren '30 met grote werkloosheid en daling van de koopkracht tot gevolg. Uit de crisissituatie van de jaren dertig groeien nieuwe inzichten die pas na de Tweede Wereldoorlog praktisch aan bod komen: de noodzaak van vergaande staatsinterventie en van planning. In deze jaren publiceert H. de Man het "Plan van de Arbeid" (1933) en J. Keynes zijn boek "General Theory of Employment, Interest en Money" (1936) waarin een nieuwe visie op het economische gebeuren wordt voorgesteld. Sedert Keynes staan de groei en de volledige werkgelegenheid centraal in het economisch denken van het Westen. De bepaling van de welvaart gebeurt door de grootte van het nationale inkomen te berekenen, en alle inspanningen zijn gericht op de groei ervan. Vanaf dat moment wordt er in de eerste plaats op macro-economisch niveau gedacht en gezocht.¹⁰

1.4 Uitbouw van de welvaartsstaat 1950 – 1970

Tijdens de naoorlogse periode, die voornamelijk omschreven wordt door economische expansie, kent het gehele sociale zekerheidssysteem grote uitbreidingen. Niet alleen gaat de sociale zekerheid zich naar nieuwe sociale categorieën richten (zoals de zelfstandigen), maar ondergaan ook de bestaande prestaties (pensioenen, werkloosheid en kinderbijslag) positieve veranderingen. Daarmee ontstaan er wijzigingen in de financieringswijze; de inbreng van de overheid neemt toe. Langzaam evolueert ons sociaal zekerheidssysteem van een gewone verzekering tegen sociale risico's naar een waarborg voor bestaanszekerheid voor iedereen. De wet van 1974 inzake het bestaansminimum moet zeker in deze context worden gezien.

¹⁰ Deleeck, H., (2003), *De architectuur van de welvaartsstaat opnieuw bekeken*, Acco, Leuven, 43

1.5 Crisis en actieve welvaartsstaat: heroriëntering van de welvaartsstaat

Vanaf 1975 worden de groei en de aard van de verzorgingsstaat in vraag gesteld omdat zij aanvankelijk te zwaar wegen op de overheidsbudgetten. (Taylor-Gooby, 1991; Giddens 1991) Voor deze zogeheten crisis van de verzorgingsstaat worden verschillende verklaringen aangereikt. De meest voorkomende hebben betrekking op de trage economische groei, de hoge werkloosheid en de fiscale problemen waarmee de overheid te kampen heeft. (Nordlund, 1997) De enige oplossing is een stijging van de inkomsten en een daling van de sociale uitkeringen.

De meest radicale kritiek, die we onder meer vinden in het werk van Gilder (1981) en Murray (1984), is utilitair-individualistisch¹¹. Hierdoor loopt het volgens hen mis in een verzorgingsstaat. De armen worden er immers betaald om niets te doen en dus aangemoedigd om niets te blijven doen en arm te blijven. Omdat ze niet bloot staan aan de pijnen van échte armoede, wordt hun verlangen om uit hun positie te geraken niet gestimuleerd.

Begin jaren negentig volgt een nieuwe golf van radicale kritiek, met onder meer werken van Frum (1994) en Tanner (1994). De nadruk komt nog meer dan voorheen te liggen op de gevolgen van de verzorgingsstaat. Heel populair wordt de metafoer van de hangmat: de sociale zekerheid zorgt niet voor een vangnet, maar levert een hangmat waarin mensen wegdrijven van een verantwoordelijke opstelling in de samenleving.

Deze radicale kritiek heeft het voorbeeld van karikaturale duidelijkheid: de verzorgingsstaat maakt mensen lui; onbekwaam om voor zichzelf te zorgen, hij vernielt de spontane structuren van steun en liefdadigheid, houdt mensen in de werkloosheid en verzwakt op die manier ook de economie. In continentaal Europa neemt die kritiek doorgaans wat mildere vormen aan. Toch hoort men de echo's van de radicale kritiek ook doorklinken in het politiek debat in Vlaanderen.

¹¹ De wereld wordt beschouwd als een plek waar iedereen voor zichzelf moet zorgen en waar wenselijk gedrag zich alleen voldoende manifesteert als onwenselijk gedrag wordt bestraft.

In zijn boek 'De vergeten vernieuwing' stelt Bert Anciaux (1992) het bestaande stelsel van sociale zekerheid in vraag, met argumenten die duidelijk aan de radicale kritiek herinneren:

*(...) een der beste sociale herverdelingsmechanismen ter wereld, hoewel het langs alle kanten lekt. Niet alleen houden we er stinkrijke ziekenfondsen en vakbonden aan over, maar meer en meer mensen dreigen door de mazen van het net te vallen. Intussen worden sommige mensen betaald die het echt niet nodig hebben. En ik heb het hier niet alleen over de 'werkloze notarisvrouw' die met haar stempelgeld haar Chrysler Le Baron Convertible onderhoudt. Moet werkloosheidsuitkering een eeuwigdurend recht zijn? Wat met de verplichte omscholing? Is het normaal dat een niet alleenwonende schoolverlater een uitkering krijgt? 'For a few dollars more' is werken als alternatief niet erg aantrekkelijk. Moet het remgeld voor iedereen hetzelfde zijn, voor lage en voor hoge inkomens? Ik weet wel dat ik tere huisjes aan het binnentreden ben, maar ik vrees dat we dat zullen moeten doen. Want velen die echt steun nodig hebben, vallen buiten elk sociaal opvangsysteem, en eindigen in een kartonnen doos in de buurt van het Brussels Centraal station, bij Poverello of in een vochtige krottige kamer. Hoeveel mensen leven er niet onder de armoedegrens? De herverdeling werkt niet zoals het hoort. Er moet aan dat mechanisme voortdurend gesleuteld en gecorrigeerd worden wil het rechtvaardig blijven (...)*¹²

Ook Verhofstadt klaagt in zijn "Tweede Burgermanifest, de weg naar de politieke vernieuwing" de problematiek van misbruik en inefficiëntie van het sociaal zekerheidssysteem aan.

*(...) De mensen hebben het echter stilaan door. Zij geloven niet meer in een solidariteit die op zo'n evidente wijze haar doel blijft missen. Zij zien ook de verpaupering en de verkrotting. Zij kennen zelf in hun buurt of in hun straat mensen die in nood leven, die het met minder dan niets moeten stellen, terwijl anderen, die het niet nodig hebben, royaal van de sociale zekerheid of van de werkloosheidsuitkeringen genieten (...)*¹³

¹² Tresignie, C., Elchardus, M. en Derks, A. (2002), *Het draagvlak van de solidariteit. Deelrapport 2: Voor- en nadelen van de verzorgingsstaat*. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel, 7

¹³ Tresignie, C., Elchardus, M. en Derks, A. (2002), *Het draagvlak van de solidariteit. Deelrapport 2: Voor- en nadelen van de verzorgingsstaat*. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel, 8-9

De kritiek op en de crisis van de welvaartsstaat heeft niet zozeer te maken met de beginselen van regulering en solidariteit waarop hij gebaseerd is, dan wel met de sociale veranderingen, (in demografische verhoudingen, gezin, bedrijfsleven, sociale stratificatie, cultuur) die zich langzaam maar zeer diepgaand voltrokken hebben, en waaraan instellingen, doelstellingen én werking van de traditionele welvaartsstaat niet meer aangepast zijn.¹⁴

¹⁴ Van Rompuy P, Deleecq H, 2001, *De Europese welvaartsstaat ter discussie*, Leuvense Economische Standpunten, K.U.Leuven, Centrum voor Economische Studiën, 11

Hoofdstuk 2: Huidige situatie van de welvaartsstaat

2.1 Actieve welvaartsstaat

Terwijl in de jaren zeventig inkomensbescherming centraal stond bij de uitbouw van de welvaartsstaat, zijn sinds de jaren negentig activering¹⁵ en ‘making work pay’¹⁶ de prioritaire doelstellingen geworden.¹⁷ De actieve welvaartsstaat wil voortaan de klemtoon leggen op de intrede of de wederinschakeling in het arbeidsproces. Dit enerzijds door de prikkel tot arbeid te verhogen (strengere voorwaarden voor werkloosheidsuitkering; groter verschil tussen nettoloon en uitkering) en anderzijds door het scheppen van bijzondere arbeidsgelegenheden.¹⁸

Het “making work pay” (lonend maken van werk) verwijst naar verschillende situaties waarin het voor een persoon niet optimaal is te werken of méér te werken, of voor een onderneming om (meer) mensen aan te werven of aan het werk te houden.¹⁹ Er wordt hier vaak gebruik gemaakt van de algemene term werkgelegenheidsval. De verschillende situaties kunnen echter van zeer uiteenlopende aard zijn. Er

¹⁵ Activeren betekent: bepalen wie een uitkering kan ontvangen, wie daarentegen moet aangezet en geholpen worden om een job te bekomen.

¹⁶ Het lonend maken van werk, of “make work pay”, maakt sinds het begin - 1998 – deel uit van de richtsnoeren in het kader van de Europese Werkgelegenheidsstrategie. (EWS)

¹⁷ De Lathouwer, L. en Bogaerts, K. (2002), *Financiële incentieven en laagbetaald werk. De impact van hervormingen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit op de werkloosheidsval in België*, Belgische tijdschrift voor de sociale zekerheid, 4de jaargang, volume 4, 615

¹⁸ Van Rompuy, P.(1994), *De Europese welvaartsstaat ter discussie*, Leuvense Economische Standpunten, K.U.Leuven, Centrum voor Economische Studiën, 13

¹⁹ In de nieuwe Europese Werkgelegenheidsstrategie (EWS) voor de periode 2005-2009 komt “make work pay” voornamelijk aan bod in de geïntegreerde richtsnoeren 19 en 22. Richtsnoer 19 vermeldt de noodzaak tot “voortdurende toetsing van de positieve en negatieve prikkels die uitgaan van de belasting- en uikeringsstelsels, onder meer wat het beheer van de uitkeringen en de voorwaarden voor de toekenning van voordelen betreft, en een aanzienlijke verlaging van hoge marginale belastingstarieven”, om werken aantrekkelijker te maken. Richtsnoer 22 gaat over “de weerslag van de niet-loonkosten op de werkgelegenheid te bezien en in voorkomend geval de structuur en het peil ervan aan te passen, in het bijzonder om de belastingdruk op de laagbetaalden te verminderen” (productiviteitsval).

wordt in de literatuur voor gekozen om de situaties aan te geven met duidelijker specifieke termen. Deze zogenaamde vallen kunnen zowel het aanbod van als de vraag naar arbeid betreffen.

In de literatuur worden drie types vallen onderscheiden die leiden tot een vermindering van het arbeidsaanbod.²⁰

- werkloosheidsval: het is (financieel) voordeliger werkloos te zijn (met een uitkering) dan te werken;
- inactiviteitsval: een persoon is (financieel) beter af als inactieve/ uitkeringsbegunstigde (o.a. leefloon, pensioen) dan door te gaan werken;
- armoedeval: een laagbetaalde persoon (veelal laaggeschoold) ondervindt geen (financiële) prikkel om zijn situatie te verbeteren, aangezien het verhogen van het brutoloon (o.a. door het verhogen van de arbeidstijd, na het volgen van een opleiding of door de overstap naar een betere baan) er door de specificiteit van het belasting- en/of uitkeringsstelsel niet toe leidt dat de betrokkene uit de armoede kan ontsnappen.

Volgend type val heeft betrekking op de vraag naar arbeid.

- Productiviteitsval: ontstaat doordat sommige jobs onvoldoende productief zijn in verhouding tot de arbeidskosten ervan, waardoor de arbeidsvraag afneemt.

Huidige en toekomstige werknemers moeten een keuze maken tussen verschillende alternatieven, zoals de keuze tussen werken en niet werken. Bij deze afweging kunnen zowel financiële als niet financiële elementen een rol spelen.

- Bij de financiële aspecten die een rol spelen, is er de afweging tussen het verkregen inkomen (loon, uitkering), eventueel gecorrigeerd voor de kosten (kinderopvang, vervoer,...) en de keuze tussen een alternatief.
- De niet-financiële aspecten zijn van velerlei aard. Een werknemer kan bijvoorbeeld werken omwille van de sociale contacten die dit meebrengt. Ook kan hij niet gaan werken omdat hij dan over meer vrije tijd beschikt.

²⁰ De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB)*, Antwerpen, 80

Bij de afweging van de alternatieven zal er in de literatuur vooral gebruik worden gemaakt van de financiële aspecten.

2.2 Theoretische definitie van de vallen en concretisering door de Hoge Raad voor Werkgelegenheid (HRW)²¹

In het algemeen hebben de verschillende gedefinieerde vallen betrekking op de afweging van het nut dat de betreffende persoon (aanbieder respectievelijk vrager van arbeid) ondervindt/zal ondervinden in de ene versus de andere arbeidsmarktsituatie. Het nut van een bepaalde situatie is echter het resultaat van een individuele evaluatie. Hierin kunnen zowel financiële als niet-financiële elementen aan bod komen, waaraan een eveneens door het individu bepaald belang wordt gehecht. Deze afweging kan in formulevorm als volgt worden weergegeven:

$$U_i(s_1) \textbf{ versus } U_i(s_2) \quad (1)$$

waarbij $U_i(s_j)$ het nut weergeeft van individu i in situatie j ($j= 1, 2$)

sj de verschillende alternatieve situaties weergeeft waartussen gekozen moet worden (b.v. werken of niet, een deeltijdse versus een voltijdse baan, al dan niet iemand aanwerven)

Bij deze afweging komen zowel financiële als niet-financiële aspecten aan bod die, afhankelijk van het individu (in die bepaalde situatie), een relatief groter of kleiner gewicht krijgen toegewezen.

Tevens kan het individu een bepaalde tijdsvoorkeur hebben, waarin b.v. een groot belang wordt gehecht aan het actuele inkomen of eerder aan het resulterende inkomen in de latere levensfase (pensioen). Aldus kan (1) worden uitgeschreven als:

$$U_i(\rho_i, \beta_i, Fs_1, NFs_1) \textbf{ versus } U_i(\rho_i, \beta_i, Fs_2, NFs_2) \quad (2)$$

²¹ De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB)*, Antwerpen, 81

waarbij F_{sj} de financiële aspecten weergeeft in situatie j ($j= 1, 2$)

NF_{sj} de niet-financiële aspecten weergeeft in situatie j

β_i het belang weergeeft dat individu i hecht aan het nut van de financiële aspecten, relatief t.o.v. de niet-financiële aspecten

ρ_i de tijdsvoorkeur van individu i weergeeft

De niet-financiële en subjectieve elementen (het nut U_i , het relatief belang β_i van de financiële versus de niet-financiële aspecten en de tijdsvoorkeur ρ_i) kunnen in een toegepaste economische (gekwantificeerde) analyse zeer moeilijk in overweging worden genomen en zijn in het kader van een analyse van (objectieve) vallen van minder belang. Hierdoor blijven de verrichte kwantitatieve afwegingen beperkt tot de vergelijking van de omvang van de financiële factoren. Aldus wordt de theoretische afweging uit (1) en (2) gereduceerd tot:

F_{s1} versus F_{s2} (3)

Deel 2: Werkgelegenheidsval in België

De problematiek van het lonend maken van werk is van bijzonder belang voor België. Het merendeel van de Europese Commissie (EC) en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) opgestelde indicatoren inzake geeft aan dat het risico op financiële vallen in ons land duidelijk hoger ligt dan gemiddeld in de EU. In het eerste hoofdstuk zal de situatie in België vanuit Europees perspectief worden besproken aan de hand van deze internationale bronnen. Deze uiteenzetting van de indicatoren gebeurt aan de hand van grafieken, waarin het resultaat van België wordt geplaatst naast dat voor de andere landen van de EU (EU15 en, waar beschikbaar, EU25). De aanduiding van de landen gebeurt door middel van een afkorting; de lijst is opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 1 EU-lidstaten en de gebruikte afkorting

Lidstaten van de EU 15	Afkorting	Overige lidstaten van de EU 25	Afkorting
Oostenrijk	AT	Cyprus	CY
België	BE	Tsjechië	CZ
Duitsland	DE	Estland	EE
Denemarken	DK	Hongarije	HU
Spanje	ES	Litouwen	LT
Finland	FI	Letland	LV
Frankrijk	FR	Malta	MT
Verenigd Koninkrijk	GB	Polen	PL
Griekenland	GR	Slovenië	SI
Ierland	IE	Slovakije	SK
Italië	IT		
Luxemburg	LU	Gemiddelde EU25	EU25
Nederland	NL		
Portugal	PT		
Zweden	SE		
Gemiddelde EU15	EU15		

Bron: Europese Commissie

Een tweede hoofdstuk beschrijft nog enkele specifieke Belgische elementen; de uitkeringen vanwege de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) en het leefloon.

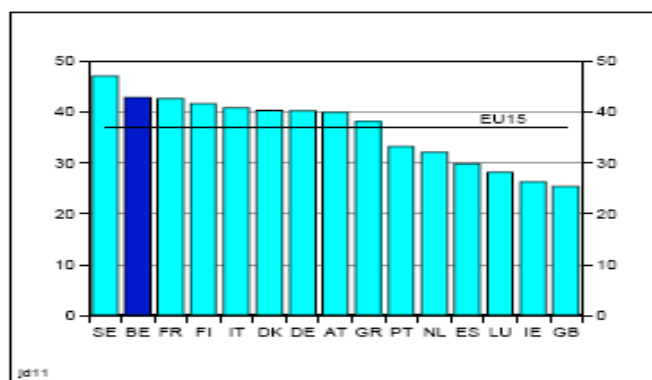
Hoofdstuk 1: Situatie in België vanuit Europees perspectief²²

1.1 Globale fiscale en parafiscale druk op arbeid in loondienst

Een eerste EC-indicator heeft betrekking op de globale fiscale en parafiscale druk op arbeid in loondienst. Een hoge (para)fiscale druk op arbeid, waardoor een additioneel bruto-inkomen slecht tot een relatief kleine verhoging van het inkomen leidt, kan een hinderpaal vormen voor het aanbieden van arbeid. Deze indicator, gebaseerd op macro-economische gegevens, geeft aan welk deel van het arbeidsinkomen gemiddeld dient te worden afgestaan aan inkomensbelastingen en sociale zekerheidsbijdrage.

Grafiek 1 Globale (para)fiscale druk op arbeid in loondienst in België en de overige landen van de EU in 2003^{1, 2}

(procenten)

Bron: Europese Commissie

- ¹ Aandeel van inkomensbelastingen en sociale zekerheidsbijdragen in de totale loonsom.
- ² Geen gegevens voor de 10 nieuwe EU-Lidstaten, en derhalve ook niet voor het gemiddelde van de EU25. De gegevens zijn enkel beschikbaar voor het jaar 2003.

In 2003 bevond België (met bijna 43 procent) zich op de tweede plaats van de EU-lidstaten²³ landen die arbeid het zwaarst taxeren. Het gemiddelde voor de EU 15 lag, met 36,8 procent, beduidend lager.

²² De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB)*, Antwerpen, 83-94

²³ Er waren nog geen gegevens voorhanden van de 10 nieuwe EU-lidstaten.

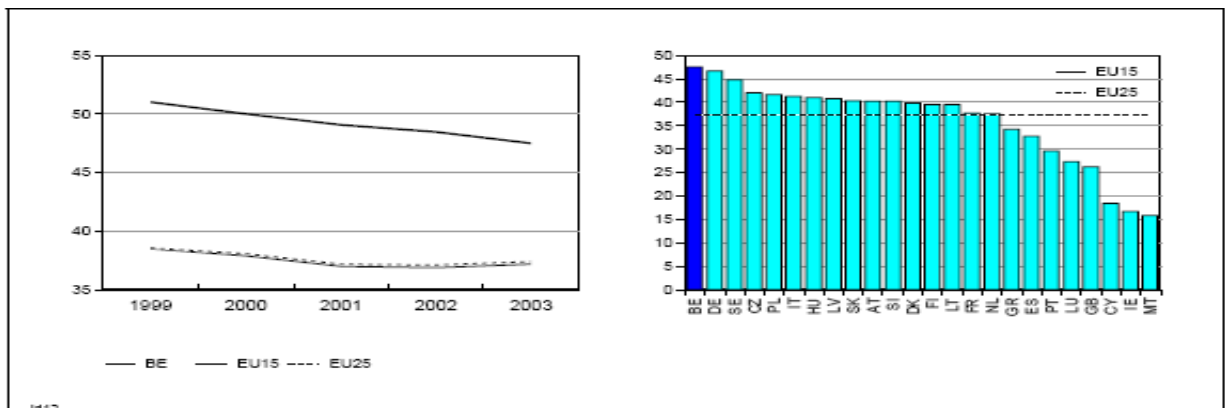
1.2 Fiscale en parafiscale druk op laagbetaalde arbeid

De indicator met betrekking tot de (para)fiscale druk op laagbetaalde arbeid wordt door de EC gedefinieerd als de inkomstenbelasting plus de sociale zekerheidsbijdragen (van werknemers en werkgevers) min de uitkeringen in natura, uitgedrukt in procenten van de arbeidskost voor een lage-loonverdiener. (meer bepaald een éénverdiener met een loon dat 67 procent van dat van de gemiddelde productie-arbeider²⁴ bedraagt)

Deze indicator is van belang omdat de afweging van het nettoverschil tussen een inkomen uit arbeid en een vervangingsinkomen uit werkloosheid of inactiviteit vooral van belang is voor personen met een gering inkomen.

Grafiek 2 Fiscale en parafiscale druk op laagbetaalde arbeid in België en in de overige landen van de EU: recent verloop en situatie in 2003^{1,2}

(procenten)

Bron: Europese Commissie

¹ De definitie van de indicator is opgenomen in de begeleidende tekst.

² Geen gegevens voor Estland.

België liet in 2003 de hoogste (para)fiscale druk op laagbetaalde arbeid optekenen. Niettemin is er een verbetering merkbaar: sinds 1999 viel het Belgische cijfer met 3,5 procentpunten terug, terwijl de daling in EU, met iets meer dan 1 procentpunt, zowat 3 keer kleiner uitviel.

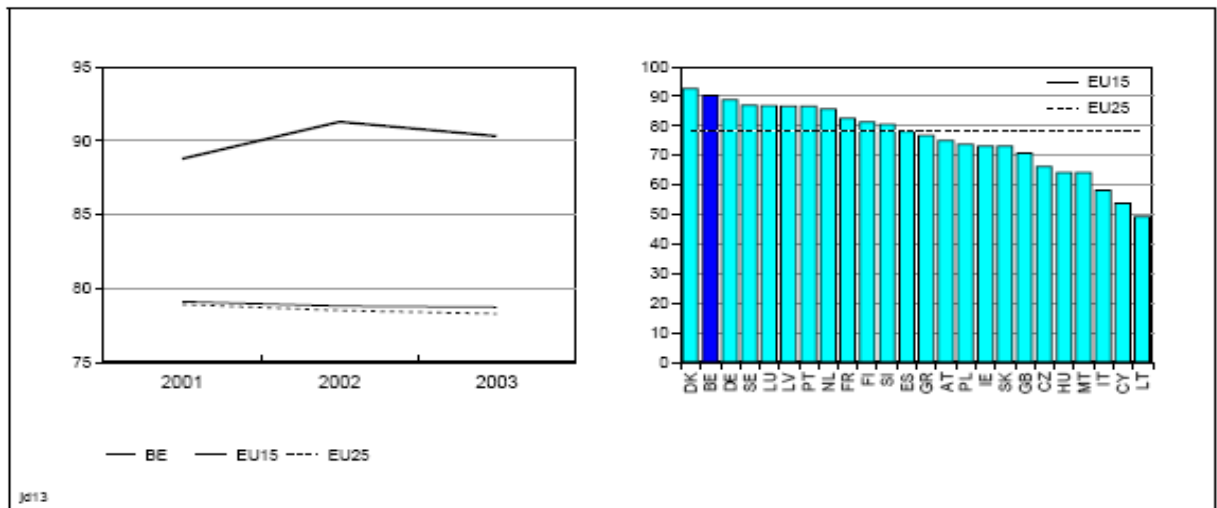
²⁴ Een gemiddeld brutoloon van een productie-arbeider in België bedroeg in 2004: € 32.281

1.3 Werkloosheidsval

De EC-indicator met betrekking tot de werkloosheidsval betreft de marginale effectieve aanslagvoet op een inkomen uit arbeid wanneer de overstap wordt gemaakt van werkloosheid naar (laagbetaald) werk. Deze variabele wordt gedefinieerd als één minus de ratio van de verandering in netto-inkomen ten opzichte van de verandering in bruto-inkomen ($1 - \Delta W_n / \Delta W_b$), voor een alleenstaande met een loon dat 67 procent van het gemiddelde loon van een productie-arbeider bedraagt.

Grafiek 3 Werkloosheidsval in België en in de overige landen van de EU: recent verloop en situatie in 2003^{1, 2}

(procenten)

Bron: Europese Commissie

¹ De definitie van de indicator is opgenomen in de begeleidende tekst.

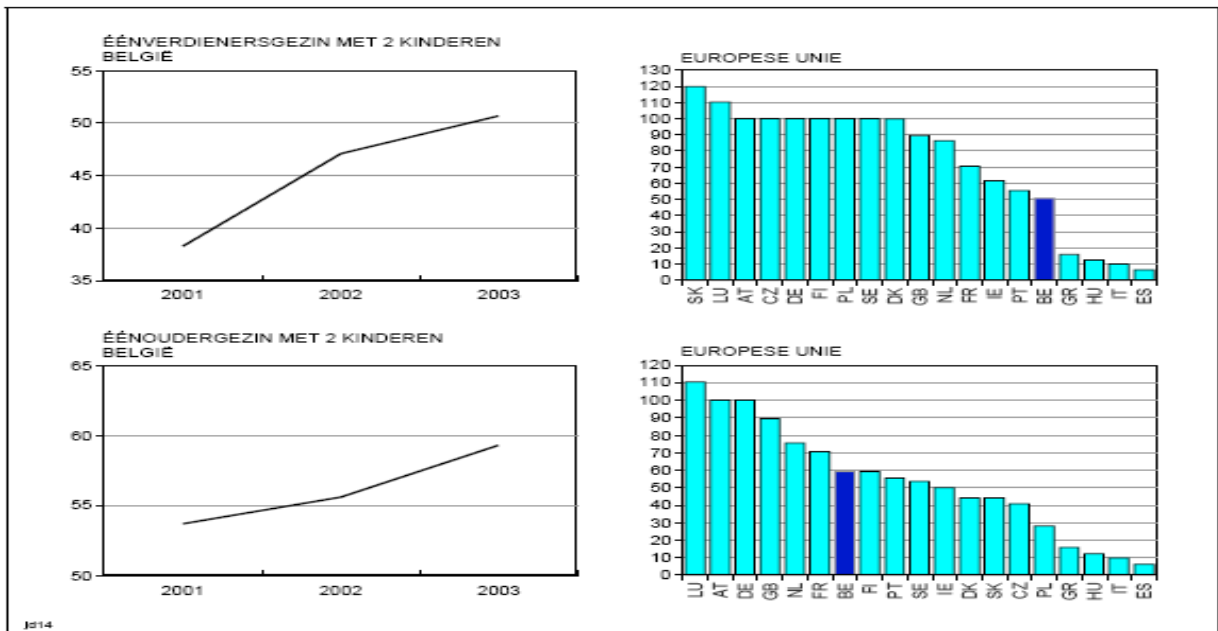
² Geen gegevens voor Estland.

De gemeten werkloosheidsval valt groot uit in België. Met een marginale aanslagvoet van zowat 90 procent, beliep het bijkomende netto-inkomen dat voortvloeit uit de overgang van werkloosheid naar laagbetaald werk in 2003 immers nauwelijks 10 procent van het extra bruto-inkomen. Enkel in Denemarken was de werkloosheidsval groter. Over de periode 2001 – 2003 is de werkloosheidsval nog licht toegenomen. Deze stijging vloeide voort de verhoging van sommige werkloosheidsuitkeringen vanaf 1 januari 2002 (Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling, 2003).

1.4 Armoedeval

De EC meet de armoedeval aan de hand van de marginale effectieve aanslagvoet op een inkomen uit arbeid indien een laagbetaalde werkende zijn arbeidsinspanningen verhoogt (meer arbeidsuren, na opleiding of door de overstap naar een betere baan). Deze indicator wordt gedefinieerd als de ratio van, enerzijds, de verandering in de inkomensbelasting en de werknemersbijdragen, eventueel gecorrigeerd voor het wegvallen van uitkeringen, en, anderzijds, de toename van het bruto-inkomen, waarbij het inkomen toeneemt van 33 tot 67 procent van het gemiddelde loon van een productie-arbeider.

Grafiek 4 Armoedeval in België en in de overige landen van de EU: recent verloop en situatie in 2003^{1, 2}
(procenten)

Bron: Europese Commissie

¹ De definitie van de indicator is opgenomen in de begeleidende tekst.

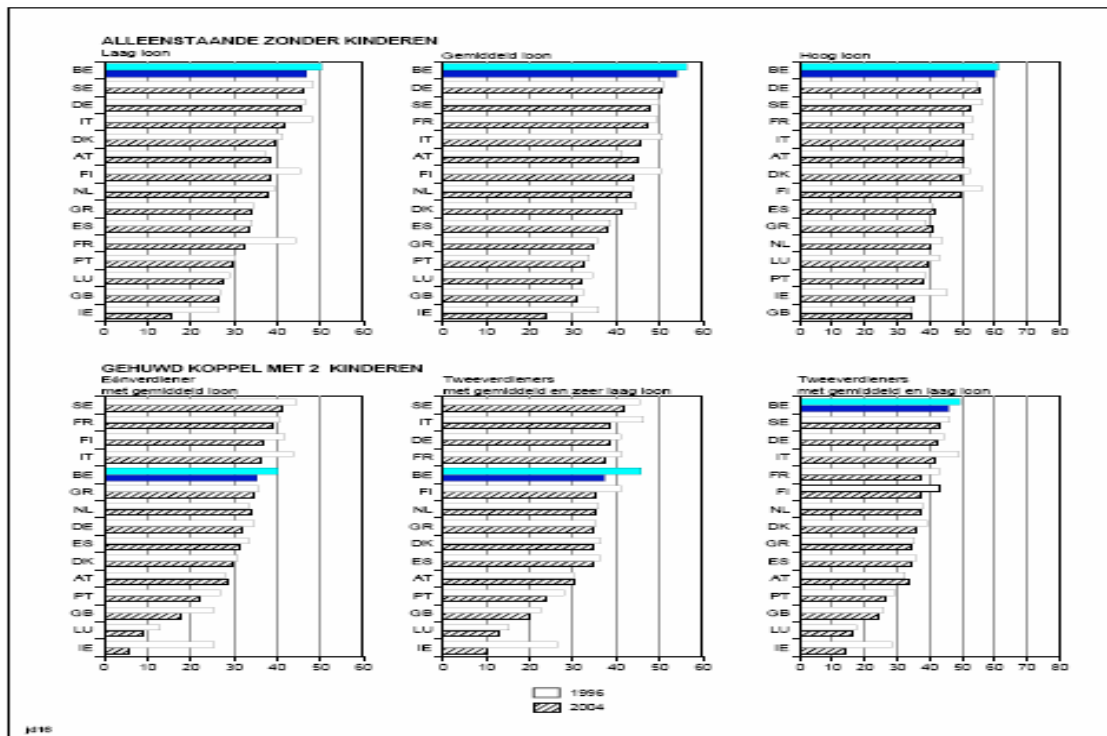
² Geen gegevens voor Cyprus, Estland, Litouwen, Malta en Slovenië, noch voor het gemiddelde van de EU15 en EU25.

Er valt uit deze figuur af te leiden dat de indicator "armoedeval" gunstiger uitvalt dan voorgaande indicatoren. Opmerkelijk is echter dat de armoedeval in België over de periode 2001 – 2002 is toegenomen. Deze toename valt toe te schrijven aan de invoering, vanaf 2002, van het belastingskrediet, dat degressief is in functie van het inkomen.

1.5 Loonwag voor verschillende gezinstypes en inkomensniveaus

Deze ratio duidt het procentueel verschil aan tussen de loonkost (van belang voor de werkgever) en het netto-inkomen na belastingen en sociale zekerheidsbijdragen (weergave koopkracht voor de werknemer). De loonwag vormt enerzijds een indicatie van de globale graad van sociale bescherming en van andere openbaren voorzieningen erdoor gefinancierd. Anderzijds beduidt een grote loonwag dat de (para)fiscale druk op arbeid hoog ligt, wat voor een gegeven loonkost samengaat met een laag nettoloon.

Grafiek 6 Loonwag in België en in de overige landen van de EU15 in 1996 en 2004^{1 2}
(procenten)

Bron: OESO

¹ Inkomensbelastingen en werkgevers- en werknemersbijdragen in procenten van de loonkosten.

² De loonniveaus (zeer laag, laag, gemiddeld en hoog) werden hogerop gedefinieerd.

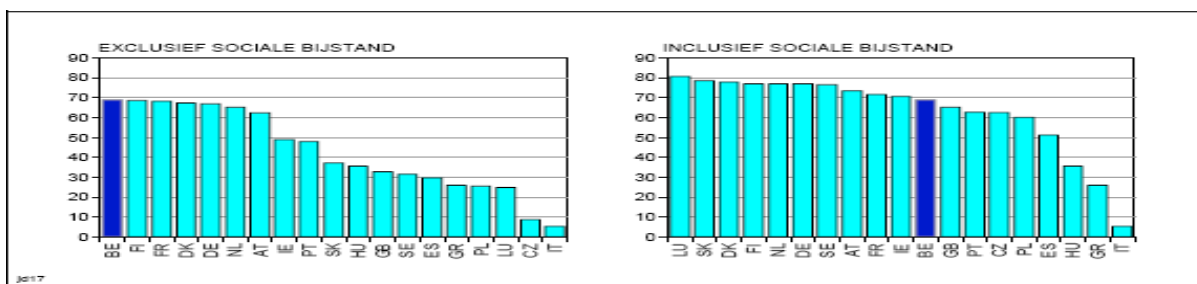
Ongeacht het inkomensniveau, is de Belgische loonwag in 2004 de hoogste van de EU voor alleenstaanden. Voor een gezin met twee kinderen is er een ander beeld waar te nemen. Sinds 1996 is er daling te zien in de (para)fiscale druk in België voor alle inkomensniveaus. Deze daling was het sterkst voor de laagste inkomens en voor de gezinnen.

1.6 Netto vervangingsratio ingeval van werkloosheid

Deze ratio plaatst het netto-inkomen zonder te werken tegenover het netto-inkomen indien gewerkt wordt. Volgens een in 2002 berekende indicator van het OESO kent België het meest genereuze werkloosheidsuitkeringsstelsel van alle onderzochte EU-lidstaten. De beschikbaarheid van deze indicator leidt tot twee versies, afhankelijk of de betrokken persoon al of niet recht heeft op sociale bijstand.²⁵ Een werkloze in België behield in 2002 gemiddeld 69 procent van zijn vroeger inkomen.

Grafiek 7 Gemiddelde netto vervangingsratio over 5 jaar werkloosheid in België en in de overige landen van de EU in 2002^{1, 2}

(procenten)

Bron: OESO

¹ De gemiddelde netto vervangingsratio over 5 jaar wordt berekend voor 4 gezinstypes (combinaties van, enerzijds, alleenstaande resp. koppel met 1 kostwinnaar en, anderzijds, geen resp. 2 kinderen) en 2 inkomensniveaus (67 en 100 procent van het gemiddelde loon van een productie-arbeider).

² Van de 10 nieuwe EU-landen zijn enkel Hongarije, Polen, Slowakije en Tsjechië lid van de OESO. Voor de overige landen van de EU25, evenals voor het EU-gemiddelde, zijn geen gegevens beschikbaar.

Het beeld verandert indien de betrokken werkloze in aanmerking komt voor ondersteuning door het stelsel van sociale bijstand. Voor België, waar de duur van de werkloosheidsuitkeringen veelal niet in tijd beperkt is, had het sociale-bijstandsstelsel geen invloed op de uitkomst van de berekening. Deze indicator (inclusief sociale bijstand) relateert dan ook het belang van het algemeen genereus beschouwde Belgische werkloosheidsstelsel.

²⁵ De OESO vermeldt dat in sommige landen lage werkloosheidsuitkeringen aangevuld kunnen worden met uitkeringen in het kader van de sociale bijstand (zoals Finland, Slowakije of het Verenigd Koninkrijk). In andere landen is een dergelijke combinatie van uitkeringen niet gebruikelijk (België, Ierland, Zweden) of uitgesloten (Denemarken, Hongarije).

Hoofdstuk 2: Specifieke situatie voor België

De financiële afweging van al dan niet werken, méér werken of iemand aanwerven leent zich het best tot kwantitatieve aspecten. Een financiële beoordeling is in het bijzonder van belang voor personen die, vanwege RVA of in het kader van het leefloon, een uitkering ontvangen (aanbodzijde).²⁶ De weergave van de betreffende gegevens gebeurt relatief. In 2004 bedroeg het aantal betrokken personen, bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jarigen), ongeveer 6,8 miljoen. In het verloop wordt aangegeven welk deel van de potentiële arbeidsaanbieders een dergelijke uitkering of vermindering genoot. De plaatsing van de uitkeringen en verminderingen gebeurt tegenover het BBP tegen lopende prijzen, wat ongeveer 284 miljard euro bedroeg in 2004.

2.1 Uitkeringen vanwege de RVA

Een verschil moet gemaakt worden tussen uitkeringsgerechtigde werkenden en niet-werkenden. De genoten uitkering bij een uitkeringsgerechtigde werkende beïnvloedt de afweging om meer te gaan werken. De beïnvloeding bij een niet-werkende gebeurt tussen niet-werken of werken, evenals de keuze aangaande de te presteren arbeidstijd.

Tabel 2 Uitkeringen vanwege de RVA in 2004: opsplitsing naar werkenden en niet-werkenden

	Uitkeringstrekkers		Uitkeringen	
	Duizenden Personen	Pct. bevolking op arbeidsleeftijd	Miljoenen euro's	Pct. BBP
Totaal	1.175	17,2	7.924	2,8
Niet-werkenden	784	11,5	6.560	2,3
Werkenden	391	5,7	1.364	0,5

Bronnen: Instituut voor de nationale rekeningen (INR), Nationaal instituut voor de statistiek (NIS), Rijksdienst voor arbeidsvoorziening (RVA).

Zowat 1,2 miljoen personen kregen in 2004 een uitkering vanwege de RVA, wat overeenkomt met 17,2 procent van de bevolking op arbeidsleeftijd. De werkenden maakten één derde van deze 1,2 miljoen personen uit, of 5,7 procent van de bevolking op arbeidsleeftijd. In uitkeringen kwam dit overeen met ongeveer 1,4 miljard euro, goed voor 0,5 % van het BBP.

²⁶ De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB)*, Antwerpen, 103

Een verdere indeling van de uitkeringen aan de werkenden in 2004 geeft volgend overzicht.

Tabel 3 Uitkeringen vanwege de RVA aan werkenden in 2004

	Uitkeringstrekkers		Uitkeringen	
	Duizenden Personen	Pct. bevolking op arbeidsleeftijd	Miljoenen euro's	Pct. BBP
Werkenden	391	5,7	1.364	0,5
Werknemers die hun arbeidstijd verminderen	149	2,2	364	0,1
waarvan				
Deeltijdse loopbaanonderbreking en deeltijds tijdskrediet	148	2,2	361	0,1
Deeltijds bruggepensioneerden	1	0,0	4	0,0
Door de RVA ondersteunende werkenden	242	3,5	1.000	0,4
waarvan				
Tijdelijke werkloosheid	124	1,8	405	0,1
Activering	51	0,8	273	0,1
Deeltijdse werknemers met Behoud van rechten en IGU ¹	44	0,6	193	0,1

Bronnen: INR, NIS, RVA.

¹ Inkomensgarantie-uitkering

Vooraf twee categorieën van werkenden zijn bijzonder belangrijk voor de problematiek van het lonend maken van werk: de geactiveerden en de deeltijdse werknemers met behoud van rechten en inkomensgarantie-uitkering (IGU).

Bij de eerste categorie leidt dit tot een activatie van de werkloosheidsuitkering. Bij aanwerving van een werkloze door werkgever kan deze uitkering in mindering worden gebracht van het te betalen loon, om de productiviteitsval te vermijden.

Bij de tweede categorie behoudt de werkloze die een deeltijdbaan aanvaardt onder bepaalde voorwaarden zijn rechten.²⁷ Tevens is hierbij een inkomensgarantie-uitkering voorzien, die de betrokkene een inkomenssupplement verschaft, met het oog op het vermijden van een werkloosheidsval.²⁸

²⁷ Het behoud van rechten houdt o.a. in dat de betrokkene, na de eventuele beëindiging van de arbeidsovereenkomst opnieuw recht heeft op volledige werkloosheidsuitkeringen die, in principe, berekend worden op een voltijds loon. (RVA, 2005a)

²⁸ Het bedrag van de IGU is afhankelijk van het verschil tussen de werkloosheidsuitkering die de betrokkene zou hebben ontvangen indien hij werkloos was gebleven en het nettoloon, enerzijds, en van zijn gezinstoestand, anderzijds.

(RVA, 2005b)

2.2 Leefloon

Behalve de werkloosheidsval kan ook de inactiviteitsval zijn oorsprong vinden als gevolg van de verstrekte uitkeringen door de overheid. Deze uitkeringen, vooral door Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) uitbetaald, voorziet mensen die geen of een onvoldoende inkomen hebben.

Tabel 4 Uitkeringen in het kader van het leefloon in 2003

	Uitkeringstrekkers		Uitkeringen	
	Duizenden personen	Pct. bevolking op arbeidsleeftijd	Miljoenen euro's	Pct BBP
Leefloon	81	1,2	536	0,2

Bronnen: INR, NIS, Universiteit Antwerpen (UA)

Volgens gegevens van de Universiteit Antwerpen (D'Olieslager en De Boyser, 2004) waren er in 2003 gemiddeld ongeveer 81.000 leefloners, die 1,2 procent van de bevolking op arbeidsleeftijd vertegenwoordigen.

De uitkeringen, berekend door het INR, bedroegen in 2003 ongeveer 536 miljoen euro, wat goed is voor 0,2 procent van het BBP van dat jaar.

Deel 3: Analyse van de inactiviteitsval

De analyse van de inactiviteitsval bedekt verschillende aspecten die zowel afhangen van de regeling met betrekking tot de werkloosheidsuitkeringen en het leefloon (Cf. deel 4), als van het verschil in fiscale behandeling tussen de vervangings- en beroepsinkomsten. Iemands beslissing om werk te zoeken, te aanvaarden en te behouden wordt niet alleen beïnvloed door het nettoverschil tussen het vervangingsinkomen en het loon, maar ook door de kosten die aan de werkhervatting verbonden zijn. In dit verband wordt er een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte financiële kosten. Deze indirecte kosten zijn verbonden met het wegvallen van sociale voordelen en tegemoetkomingen (Cf. deel 4) die samenhangen met het statuut en/of de hoogte van het inkomen.

Dit derde deel behandelt enkele van bovenvermelde onderwerpen. Het eerste hoofdstuk geeft een bepaling van het begrip “inactiviteitsval” met zijn problematiek aan de onderkant. In het tweede hoofdstuk wordt vervolgens een analyse over de fiscale behandeling van lonen en vervangingsinkomens uiteengezet.

Hoofdstuk 1: Begripsbepaling

1.1 Definities

Het rapport “Armoedebeleid en armoedeval” van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) uit 2002 definieert inactiviteitsval als volgt:

(...)Door het bestaan van inkomensafhankelijke regelingen is het voor huishoudens met een laag inkomen vaak moeilijk hun inkomenssituatie te verbeteren. Van een bruto inkomensverbetering blijft netto soms maar weinig over, doordat belastingen en premies beslag leggen op een deel van het bruto inkomen, en doordat het recht op inkomensondersteunende regelingen vermindert of verdwijnt. Deze situatie – het niet of nauwelijks in staat zijn het netto inkomen te verbeteren als gevolg van het bestaan van inkomensafhankelijke regelingen – wordt

inactiviteitsval genoemd. De inactiviteitsval bemoeilijkt de overgang van uitkeringsafhankelijkheid naar werk, en ontmoedigt het streven naar een hoger inkomen van werkenden. Beide effecten zijn ongewenst.(...)

Een andere definitie uit dit rapport die ook wordt gebruikt door het COELO is de volgende:

(...)Wie er in inkomen op vooruitgaat, loopt het risico niet meer in aanmerking te komen voor inkomensafhankelijke regelingen. Mensen die zich hierdoor laten weerhouden naar een hoger inkomen te streven, hetzij door werk te aanvaarden (uitkeringsontvangers), hetzij door meer uren te gaan werken (parttimers), hetzij door naar een hoger loon te streven (bijvoorbeeld door een opleiding te volgen), zitten in de inactiviteitsval (...)

In het verslag 2005 beschrijft de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid inactiviteitsval als de situatie waarbij het financieel voordeliger werkloos, respectievelijk inactief, te zijn met een uitkering dan te werken. Daarnaast is er ook de zogenaamde armoedeval, die verwijst naar de situatie waarbij een laagbetaalde werkende persoon geen financiële prikkels ondervindt om de arbeidsinzet te verhogen.

1.2 Problematiek aan de onderkant

Een goede indicator voor draagkracht is het inkomen van individuen of huishoudens. Veel gerichte voorzieningen worden dan ook verstrekt aan degenen met een laag inkomen. Een nadeel van inkomensafhankelijke regelingen is evenwel dat ze leiden tot de inactiviteitsval. Mensen die hun armoede proberen te ontvluchten door (meer) te werken worden daartoe ontmoedigd omdat dit weinig oplevert. De hoge marginale belastingdruk als gevolg van de afbouw van inkomensafhankelijke regelingen impliceert dan ook een grote verstoring van prikkels aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Het is daarom maatschappelijk eveneens kostbaar om inkomensondersteuning via een cumulatie van inkomensafhankelijke regelingen te organiseren. De inactiviteitsval is in zekere zin de (laagst mogelijke) prijs die we betalen voor een meer gelijke inkomensverdeling.

Naarmate de samenleving meer waarde hecht aan de werkgelegenheid onder laaggeschoolden, wordt het evenwel belangrijker de inactiviteitsval te verzachten. Zo kan een inkomensafhankelijke

arbeidskorting (of: *earned income tax credit*) participatie voor uitkeringsgerechtigden met een laag inkomen aantrekkelijker maken.

Echter, de afbouw van de korting ontmoedigt degenen die zich iets verder in het inkomensgebouw bevinden, bijvoorbeeld om zich te scholen of om meer uren te gaan werken. De prijs voor vermindering van de inactiviteitsval is dan een grotere productiviteitsval voor de mensen met middeninkomens. Naarmate meer mensen tot de middengroepen behoren en er meer waarde wordt gehecht aan de kenniseconomie en het arbeidsaanbod gemeten in arbeidsjaren, wordt het duurder om de inactiviteitsval op deze manier te bestrijden. Bij een gegeven herverdelingsdoelstelling ontkomt de overheid niet aan het dilemma tussen prikkels voor werkhervatting door inactieven en prikkels voor arbeidsdeelname en scholing door de middengroepen. Het kan aantrekkelijk zijn de problematiek van de inactiviteitsval via andere wegen te bestrijden, zoals via een streng en activerend beleid. Op die manier hoeft de aanpak van de inactiviteitsval niet te leiden tot grotere verstoringen bij de midden- en hogere inkomens. De effectiviteit van veel vormen van activerend arbeidsmarktbeleid blijkt in de praktijk echter beperkt.²⁹

²⁹ <http://www.cpb.nl/nl/pub/cpbreeksen/notitie/28feb2005>

Hoofdstuk 2: Fiscale behandeling van lonen en vervangingsinkomens

2.1 Fiscale en parafiscale stelsel van het arbeidsinkomen

Dit stelsel bestaat in de eerste plaats uit de betaling van persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen van 13,07 procent van het brutoloon. Voor werknemers met lage lonen voorziet de wet van 20 december 1999 een vermindering van de persoonlijke bijdragen van sociale zekerheid. Deze vermindering is beter bekend onder de naam "werkbonus". Dit systeem garandeert werknemers met een laag loon een groter nettoloon, zonder daarbij het brutoloon te verhogen. Het bedrag van de persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen (13,07%) wordt forfaitair als volgt verminderd wanneer het brutoloon van de werknemer zich in bepaalde loonschijven bevindt.

Tabel 5 Bedragen van de werkbonus vanaf 1 januari 2006

S (refertemaandloon aan 100% in EUR)¹	R (basisbedrag in EUR)¹
<i>Bedienden</i>	
≤ € 1.234,23	€ 140,00
> € 1.234,23 en ≤ € 2.035,96	€ 140,00 - (0,1746 x (S - 1.234,23))
>€ 2.035,96	€ 0
<i>Arbeiders</i>	
≤ € 1.234,23	€ 151,20
> € 1.234,23 en ≤ € 2.035,96	€ 151,20 - (0,1886 x (S - 1.234,23))
> € 2.035,96	€ 0

Bron: Sociaal secretariaat Securex

¹ Het referentemaandloon S en het basisbedrag van de vermindering R gelden voor voltijdse werknemers met volledige prestatie. Voor deeltijdse werknemers en/of werknemers met onvolledige prestaties gelden specifieke berekeningsregels.

In de tweede plaats bestaat dit stelsel uit de betaling van een progressieve belasting voor een bedrag dat afhankelijk is van de samenstelling van het gezin en de diverse inkomsten ontvangen in het kader hiervan. Daarenboven betalen de gezinnen nog een bijzondere sociale zekerheidsbijdrage en gewestelijke- en lokale belastingen.

De volgende tabel vermeldt de belastingsschaal die van toepassing is op de inkomsten van 2005 (aanslagjaar 2006).

Tabel 6 Percentage personenbelasting van toepassing op inkomsten 2005

Belastbaar inkomen	Marginale aanslagvoet
Tot € 7.100	25 %
€ 7.100 - € 10.100	30 %
€ 10.100 - € 16.830	40 %
€ 16.830 - € 30.840	45 %
> € 30.840	50 %

Bron: FOD Financiën (2005)

De belasting van de beroepsinkomsten gebeurt individueel. Maar binnen het Belgische belastingstelsel bestaat het "huwelijksquotiënt" waardoor het mogelijk is om een gedeelte van het belastbaar inkomen van de ene echtgenoot over te hevelen naar de andere. Wanneer het beroepsinkomen van een van de echtgenoten lager is dan 30 procent van de beroepsinkomsten van de beide echtgenoten, dan wordt 30 procent van het totaal van de beroepsinkomsten toegekend aan deze echtgeno(o)t(e). Dit gedeelte van 30 procent wordt echter verminderd met het eigen inkomen van de echtgeno(o)t(e) die het quotiënt geniet en mag niet hoger zijn dan € 8.330. Het effect van het huwelijksquotiënt is dus dat het totale belastbare inkomen van het gezin wordt verminderd, aangezien een deel van het inkomen van de andere echtgenoot dat aan de marginale aanslagvoet belast zou moeten worden, door deze overheveling profiteert van het tarief dat toepasselijk is op de eerst inkomstenbelastingsschijf en, gedeeltelijk, de tweede schijf, wanneer het overgehevelde inkomen hoger is dan € 7.100 (met naleving van het plafond van € 8.330). Het huwelijksquotiënt heeft bijgevolg een ontradend effect op de werkhervatting van de inactieve echtgenoot (boven een bepaald inkomstenniveau).

In dat geval zal immers niet alleen het beroepsinkomen van de voordien inactieve echtgenoot aan een eigen belastingstelsel onderworpen worden, maar zal de verdwijning van het huwelijksquotiënt bovendien bijkomende belastingen ten gevolgen hebben die gekoppeld zijn aan het feit dat het huwelijksquotiënt opnieuw wordt toegepast in de zwaarst belaste inkomensschijven.

Vooraleer de belastingsschaal wordt toegepast, worden er op het inkomen van de belastingplichtige diverse vrijstellingen uigevoerd om te komen tot het globaal belastbaar inkomen. Elke belastingplichtige geniet individueel een basisvrijstelling van € 5.780, zowel voor een alleenstaande als voor een echtgeno(o)t(e). Als de vrijstelling van een van de echtgenoten hoger is dan het bedrag van het inkomen waarvan het moet worden afgetrokken, dan wordt het resterende deel zo mogelijk naar de andere echtgenoot overgeheveld. Naast de individuele vrijstelling, hebben de voornaamste fiscaal aftrekbare bedragen betrekking op het aantal kinderen en andere personen ten laste van het huisgezin, de kosten voor kinderopvang en beroepskosten.³⁰ Deze diverse vrijstellingen worden bij voorrang toegekend aan de echtgenoot met het hoogste belastbaar inkomen.

2.2 Fiscale en parafiscale stelsel van vervanginginkomens

In normale situaties zijn vervangingsinkomens belastbaar. Bepaalde sociale toelagen, zoals het leefloon en de kinderbijslag, worden evenwel vrijgesteld van belastingen. In vergelijking met de beroepsinkomsten worden de vervangingsinkomens (behalve het leefloon) onderworpen aan een specifiek belastingstelsel met als gevolg dat de financiële prikkels om aan het werk te gaan verminderen. Deze vervangingsinkomens³¹ geven recht op één bijkomende aftrek per gezin op het verschuldigde bedrag aan belastingen. De berekening ervan gebeurt op basis van een jaarlijkse geïndexeerd bedrag dat vervolgens het voorwerp is van een drievoudige beperking³²:

- het gedeelte van het inkomen dat recht geeft op de belastingvermindering op het totaal van het netto-inkomen (“horizontale beperking”)
- de hoogte van het gezamenlijk belastbaar inkomen (“verticale beperking”)
- de vermindering die overblijft na die twee beperkingen mag in geen geval het deel van de belasting overschrijden dat zich evenredig verhoudt tot de inkomsten waarvoor ze wordt toegekend (“beperking tot de evenredige belasting”)

³⁰ Voor meer informatie wordt verwezen naar FOD Financiën (2005).

³¹ Het gaat om pensioenen, brugpensioenen, vergoedingen van de ziekteverzekering, werkloosheidsuitkeringen en andere vergoedingen die toegekend worden ter compensatie van een volledig of gedeeltelijk inkomensverlies uit beroepsactiviteiten.

³² Voor de juiste berekening van de belasting voor vervangingsinkomens aanslagjaar 2006 wordt verwezen naar http://mineco.fgov.be/enterprises/vademecum/Vade11_ni-02.htm

Tabel 7 Basisbedragen van de belastingsverminderingen voor vervangingsinkomens

Inkomenscategorie	Aanslagjaar 2006
Pensioenen en brugpensioenen nieuw stelsel	€ 1.672,24
Brugpensioenen oud stelsel ¹	€ 3.027,99
Gewone werkloosheidsuitkeringen	€ 1.672,24
Uitkeringen aan oudere werklozen ²	€ 1.672,24
Wettelijke ZIV-uitkeringen	€ 2.146,60
Andere vervangingsinkomens	€ 1.672,24

Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

¹ Dit zijn brugpensioenen toegekend krachtens CAO's welke algemeen verbindend werden verklaard vóór 1 januari 1986 of in werking zijn getreden vóór 1 januari 1987. De overige brugpensioenen worden gelijkgesteld met pensioenen.

² Dit zijn uitkeringen toegekend aan werklozen die op 1 januari van het aanslagjaar 58 jaar of ouder zijn en die een anciënniteitstoelage genieten.

Deel 4: Sociale voordelen en tegemoetkomingen

Dit deel over de sociale voordelen en tegemoetkomingen in België bestaat uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk geeft een korte beschrijving van de Europese definitie van sociale voordelen. In het tweede hoofdstuk volgt een bespreking over de Belgische wetgeving inzake de werkloosheid en het leefloon. Het derde hoofdstuk geeft een overzicht van inkomensafhankelijke voordelen waardoor de inactivitetisval kan ontstaan. Voor elk voordeel wordt de definitie en doelgroep besproken. Tevens worden de bedragen waarop de personen in kwestie recht hebben en betreffende wetsartikels weergegeven.

Hoofdstuk 1: Definitie van sociale voordelen

In de jurisprudentie van het Europees Hof van Justitie luidt de definitie van sociale voordelen als volgt:³³

"Sociale voordelen" zijn alle voordelen die, al dan niet verbonden aan een arbeidsovereenkomst, in het algemeen aan nationale werknemers worden toegekend, voornamelijk op grond van hun objectieve hoedanigheid van werknemer of enkel wegens het feit dat zij ingezetenen zijn, zodat de uitbreiding ervan tot werknemers die onderdaan van andere lidstaten zijn, geschikt lijkt om hun mobiliteit binnen de Gemeenschap te vergemakkelijken.

Om volgens deze definitie voor sociale voordelen in aanmerking te komen is de hoedanigheid van werknemer aldus vereist. Om als "werknemer" te worden beschouwd in de zin van het Gemeenschapsrecht, dient iemand aan de volgende drie criteria te voldoen: hij moet

- reële en daadwerkelijke arbeid verrichten,
- onder leiding of bevel van iemand anders,
- en in ruil daarvoor een bezoldiging ontvangen.

³³ http://europa.eu.int/youreurope/nav/nl/citizens/factsheets/eu/employment/taxsocialadvantages/nl.html#2456_1

Hoofdstuk 2: Belgische wetgeving op de werkloosheid en het leefloon

2.1 Werkloosheidsuitkering³⁴

2.1.1 Omschrijving

Een uitkering die werklozen krijgen op basis van gepresteerde arbeidsdagen of gevolgde studies/opleidingen. Werklozen (die werk zoeken) hebben recht op deze uitkering die wordt uitbetaald door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening(RVA).

2.1.2 Toelaatbaarheidsvoorwaarden

Om aanspraak te maken op een werkloosheidsuitkering moet de werkloze zowel aan toegangsvoorwaarden als vergoedingsvoorwaarden voldoen.

- *Toegangsvoorwaarden*

De betrokkene verkrijgt het recht op een uitkering ofwel op basis van zijn arbeidsprestaties, ofwel op basis van gevolgde studies of opleidingen, ofwel omdat hij in het verleden reeds werkloosheidsuitkeringen heeft ontvangen.

- *Vergoedingsvoorwaarden*

Dit zijn de voorwaarden waaraan een werkloze die werd toegelaten tot het recht op uitkeringen, moet voldoen tijdens de duur van zijn werkloosheid om effectief uitkeringen te kunnen genieten. Voorwaarden zijn onder andere onvrijwillig werkloos zijn, werkzoekende zijn, werkelijk in België verblijven, ...³⁵

³⁴ De werkloosheidsreglementering maakt een onderscheid tussen volledig werklozen en tijdelijk werklozen. In wat volgt zal de reglementering voor volledig werklozen worden besproken.

³⁵ Voor verdere uitleg zie <http://www.rva.be>

2.1.3 Bedragen van werkloosheidsuitkeringen

De bepaling van het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen gebeurt aan de hand van vier criteria: de gezinstoestand van de werkloze, het laatst verdiende loon, de duur van de uitkeringsperiode en de leeftijd.

- *Gezinstoestand*

De wetgeving op de werkloosheid onderscheidt drie categorieën van uitkeringsgerechtigden: werklozen met gezinslast (categorie A), alleenstaanden (categorie N) en samenwonenden (categorie B).

- *Laatst verdiende loon*

De vaststelling van de dagelijkse werkloosheidsvergoeding gebeurt op basis van het (dagelijkse) gemiddelde brutoloon dat werd ontvangen gedurende de laatste periode van tewerkstelling, rekening houdend met de loonschalen. De arbeidsperiode moet bestaan uit ten minste vier opeenvolgende weken bij dezelfde werkgever in de zes maanden die voorafgaan aan de aanvraag van de werkloosheidsuitkering. Verder moet het gaan om loon waarop bijdragen voor de sociale zekerheid zijn gestort. Indien deze voorwaarden niet zijn vervuld, dan moet het bedrag van de werkloosheidsuitkering berekend worden op basis van een referentieloon dat € 1.234,20 bruto bedraagt. De loongrens van het vroeger brutoloon is vastgesteld op een bedrag van € 67,0726 per dag of € 1.743,89 per maand. Bijgevolg zal er geen rekening worden gehouden met een hoger loon.³⁶

- *Uitkeringsperiode*

Het aantal uitkeringsperiodes hangt af van de gezinstoestand van de werkloze. Samenwonenden met gezinslast (vroeger gezinshoofden genoemd) ontvangen 60% van het laatst verdiende loon gedurende hun hele werkloosheidsperiode. Alleenstaanden ontvangen 60% van hun laatst verdiende loon tijdens het eerste jaar werkloosheid en 50% daarna. Samenwonenden ontvangen 55% van hun laatst verdiende loon tijdens het eerste jaar werkloosheid. Gedurende de volgende 3 maanden, ontvangen samenwonenden 40% van dit loon. Deze periode wordt verlengd met 3 maanden per jaar in loondienst. Nadien ontvangt een samenwonende een forfaitaire uitkering van € 397,02 per maand. Samenwonenden met 20 jaar beroepsverleden als loontrekkende of met een graad van blijvende arbeidsongeschiktheid van minstens 33% op het ogenblik van de overgang naar forfaitaire uitkeringen, behouden hun uitkering aan 40%.

³⁶ Alle bedragen op deze pagina vernoemd zijn geïndexeerde bedragen geldig vanaf 1 augustus 2005.

Tabel 8 Procenten van de werkloosheidsuitkering voor de verschillende gezinscategorieën

	Samenwonenden met gezinslast	Alleenstaanden	Samenwonenden
1ste periode = 1 ^{ste} jaar werkloosheid	60%	60%	55%
2de periode = eerste 3 maanden van het 2 ^{de} jaar (soms verlengd)	60%	50%	40%
3de periode	60%	50%	Forfaitaire uitkering

Bron: RVA

Onderstaande tabel geeft een vermelding van de maximum- en minimumbedragen (boven- en ondergrens van het laatst verdiende loon) van de werkloosheidsuitkering voor de drie gezinscategorieën en voor de uitkeringsperiodes die geldig zijn vanaf 1 augustus 2005.

Tabel 9 Bedrag van de werkloosheidsuitkering zonder anciënniteitstoeslag, daguitkering gevolgd door de maanduitkering (26 dagen)

	DAG		MAAND	
	Minimum	Maximum	Minimum	Maximum
A - Samenwonende met gezinslast				
Voor wie werkloos werd vanaf 1/02/'02	€ 33,74	€ 40,24	€ 894,92	€ 1.046,24
Voor wie werkloos werd vóór 1/02/'02	€ 33,74	€ 38,20	€ 894,92	€ 993,20
N - Alleenstaande				
1 ^{ste} jaar	€ 28,91	€ 40,24	€ 751,66	€ 1.046,24
2 ^{de} periode	€ 28,91	€ 33,54	€ 751,66	€ 872,04
B - Samenwonende				
1 ^{ste} jaar	€ 21,68	€ 36,89	€ 563,68	€ 959,14
2 ^{de} periode	€ 21,68	€ 26,83	€ 563,68	€ 697,58
Forfaitperiode (eventueel)				
Gewoon	€ 15,27	€ 15,27	€ 397,02	€ 397,02
Bevoorrecht (1)	€ 20,03	€ 20,03	€ 520,78	€ 520,78

Bedragen zijn geldig vanaf 1/08/'05

Bron: RVA

(1) Als de werkloze + partner uitsluitend uitkeringen ontvangen en het dagbedrag van de uitkering van de partner € 26,83 niet overschrijdt.

- Leeftijd

Na één jaar werkloosheid kunnen werklozen van meer dan 50 jaar een bijzonder uitkering ontvangen, de zogenaamde “anciënniteitstoeslag”. Daartoe moeten ze aantonen dat ze minimum 20 jaar arbeid in loondienst hebben verricht, en dat ze niet profiteren van een conventioneel brugpensioen (of dat ze dit niet geweigerd hebben) of van een brugpensioen als grensarbeider. Het bedrag van deze anciënniteitstoeslag is afhankelijk van de gezinstoestand van de werkloze, de uitkeringsperiode, de leeftijd en, voor samenwonenden met gezinslast, ook van de begindatum van de huidige werkloosheidsperiode. Onderstaande tabel vermeldt het bedrag van de werkloosheidsuitkering met de anciënniteitstoeslag.

Tabel 10 Bedrag van de werkloosheidsuitkering met anciënniteitstoeslag, daguitkering gevolgd door maanduitkering (26 dagen)

	DAG		MAAND	
	Minimum	Maximum	Minimum	Maximum
A - Samenwonende met gezinslast	€ 36,84	€ 44,23	€ 957,84	€ 1.149,98
N - Alleenstaande				
50-54 jaar	€ 30,81	€ 36,55	€ 801,06	€ 950,30
55-64 jaar	€ 33,92	€ 40,24	€ 881,92	€ 1.046,24
B - Samenwonende				
2 ^{de} periode – nieuwe regeling				
50-54 jaar	€ 25,08	€ 30,18	€ 652,08	€ 784,68
55-57 jaar	€ 28,00	€ 33,54	€ 728,00	€ 872,04
58-64 jaar	€ 30,81	€ 36,89	€ 801,06	€ 959,14
2 ^{de} periode – oude regeling				
50-54 jaar	---	---	---	---
55-64 jaar (1)	€ 33,54	€ 40,24	€ 872,04	€ 1.046,24
Forfaitperiode (eventueel)				
Gewoon	€ 18,47	€ 18,47	€ 480,22	€ 480,22
Bevoorrecht (2)	€ 23,23	€ 23,23	€ 603,98	€ 603,98

Bedragen zijn geldig vanaf 1/08/'05

Bron: RVA

(1) Enkel voor zover de werkloze deze uitkering reeds effectief ontving vóór 1/1/'97.

(2) Als de werkloze + partner uitsluitend uitkeringen ontvangen en het dagbedrag van de uitkering van de partner € 26,83 niet overschrijdt.

2.1.4 Wetsartikel(s)

- Koninklijk besluit van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering.
- Ministerieel besluit van 26 november 1991 houdende de toepassingsregelen van de Werkloosheidsreglementering.

2.2 Leefloon

2.2.1 Omschrijving

Het recht op een bestaansminimum werd ingesteld in 1974. Met de wet van 26 mei 2002 werd het recht op een bestaansminimum vervangen door een recht op maatschappelijke integratie. Dit recht reikt verder dan enkel en alleen de toekenning van een bestaansminimum (sindsdien leefloon genoemd), het streeft ernaar aan iedereen een deelname aan het maatschappelijke leven te garanderen.³⁷

2.2.2 Toelaatbaarheidsvoorwaarden

Om het recht op maatschappelijke integratie (leefloon) te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd aan de bij wet bepaalde voorwaarden voldoen, zijnde:³⁸

1. werkelijke verblijfplaats in België hebben, dat wil zeggen gewoonlijk en bestendig op Belgisch grondgebied verblijven;
2. behoren tot een van de volgende categorieën van personen:
 - de Belgische nationaliteit hebben, of een onderdaan zijn van een andere lidstaat van de Europese Unie (voor zover de persoon in kwestie onder de toepassing valt van het vrij verkeer van werknemers);
 - of vreemdeling zijn en ingeschreven in het bevolkingsregister;
 - of staatsloze zijn;
 - of vluchteling zijn;
3. meerderjarig zijn of hiermee gelijkgesteld zijn overeenkomstig de bepalingen van deze wet;³⁹
4. niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak op kunnen maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven (wanneer er wel beschikking is over een bepaald inkomen, maar dit onder het leefloon blijft, past het OCMW het bedrag bij tot aan het leefloon);
5. bereid zijn te werken, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is;
6. zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving.

³⁷ <http://cpas.fgov.be>

³⁸ <https://www.socialsecurity.be>

³⁹ Minderjarige personen worden gelijkgesteld met meerderjarige personen indien zij ontvoegd zijn door het huwelijk, ongehuwd zijn met kinderen of zwanger zijn.

2.2.3 Bedragen van leefloon.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de actuele bedragen, van toepassing sinds 1/8/'05.

Tabel 11 Bedragen van het leefloon op 1 augustus 2005

	basisbedrag	leefloon op jaarbasis ¹	leefloon op maandbasis
categorie 1 samenwonende	€ 4.444	€ 5.004,83	€ 417,07
categorie 2 alleenstaande	€ 6.666	€ 7.507,25	€ 625,60
categorie 3 persoon die uitsluitend samenwoont met een gezin te zijnen laste ²	€ 8.888	€ 10.009,67	€ 834,14

Bron: POD Maatschappelijke Integratie

¹ Berekeningswijze leefloon voor 2005= basisbedrag X 1,1262

² Onder 'gezin ten laste' wordt verstaan: de echtgenoot of levenspartner (zijnde de persoon met wie de aanvrager een feitelijk gezin vormt) of het ongehuwde minderjarig kind of meerdere kinderen onder wie minstens een minderjarig kind. Éénoudergezinnen behoren dus tot deze categorie.

Het bedrag van het leefloon wordt verminderd met de waarde van alle bestaansmiddelen⁴⁰ waarover de aanvrager beschikt. Wanneer het in aanmerking te nemen bedrag van de bestaansmiddelen lager is dan het bedrag van het leefloon, dan heeft de betrokkene recht op een vrijstelling op jaarbasis van respectievelijk € 155, € 250 of € 310 naargelang hij respectievelijk tot categorie 1, 2 of 3 behoort.

Daarnaast heeft de leefloontrekker, die een beroepsopleiding aanvat of begint te werken, recht op een socio-professionele vrijstelling. Deze vrijstelling heeft als bedoeling de tewerkstelling van de begunstigde te stimuleren. De verworven netto-inkomsten worden in aanmerking genomen onder aftrek van een bedrag van € 200,19 per maand gedurende een maximum termijn van drie jaar. Dit betekent dat de netto-inkomsten per maand na aftrek van de socio-professionele vrijstelling vergeleken worden met het maandbedrag van het leefloon dat overeenstemt met de categorie waartoe de begunstigde behoort.

⁴⁰ In principe worden alle bestaansmiddelen in aanmerking genomen, met uitzondering van de hulp verleend door de OCMW's, de gezinsbijslag voor kinderen ten laste, het onderhoudsgeld ontvangen voor de ongehuwde kinderen ten laste, niet regelmatige giften, een deel van het kadastraal inkomen van de onroerende goeden en de belastingskredieten.

Indien het eerstgenoemde bedrag lager is dan het leefloon, dan wordt het verschil bijgelegd door het OCMW. Indien de netto-inkomsten lager zijn dan de socio-professionele vrijstelling, dan blijft het leefloon integraal behouden. De socio-professionele vrijstelling heeft dus tot gevolg dat het financieel aantrekkelijk wordt voor de begunstigde van het leefloon om laagbetaald werk en / of deeltijds werk te aanvaarden.

Er wordt expliciet bepaald dat deze maatregel de “leefloonbegunstigde” betreft die begint te werken, teneinde te vermijden dat personen die zouden werken tegen een loon gelijk aan of juist boven het bedrag van het leefloon een aanvullend leefloon zouden aanvragen op grond van deze socio-professionele vrijstelling.⁴¹

Een voorbeeld:

Bob is alleenstaande, geniet van een leefloon en gaat deeltijds werken. Op jaarbasis mag hij € 2.652,24 bijverdienen zonder hierop belast te worden.

Dit bedrag wordt als volgt berekend: € 250+ € 200,19 X 12 maanden

(Jaarlijkse vrijstelling + socio-professionele vrijstelling)

2.2.4 Wetsartikel(s)

- Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie.
- Koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie.⁴²

⁴¹ <http://www.mi-is.be>

⁴² <http://www.ejustice.just.fgov.be>

Hoofdstuk 3 : Indeling van sociale voordelen

3.1 Inleiding

De indeling van sociale voordelen gebeurt op basis van de situatie waarin mensen zich bevinden. Er zijn voordelen waar iedereen kan van genieten, voordelen voor gezinnen, voor senioren, voor wie een handicap heeft of chronisch ziek is, voor mensen met een leefloon of voor werklozen. Wie zich aldus in de samenleving in een moeilijke situatie bevindt, kan eventueel geld krijgen om beter rond te komen.⁴³

3.2 Verhouding tussen sociale voordelen en werken

Wanneer werken niet meer of slechts weinig meer oplevert vanwege de te betalen belasting en sociale premies, vanwege het wegvallen of verminderen van sociale voordelen (bv. vervangingsuitkeringen maar ook selectieve aanvullende uitkeringen zoals verhoogde kinderbijslag, beperkte remgelden, aanvullende financiële steun in de bijstand, studiebeurzen,..) en vanwege bijkomende kosten die verbonden zijn aan werk (bv. kinderopvang, vervoerskosten) dan zal de betrokkene slechts een gering financieel voordeel hebben om een arbeidsbestaan te verkiezen boven een situatie van uitkeringsafhankelijkheid of inactiviteit. Op deze manier geraken betrokkenen in een zogenaamde 'werkloosheidsval', ook wel 'afhankelijkheidsval' genoemd.

3.3 Inkomensafhankelijke voordelen

De sociale voordelen die voorwaardelijk zijn aan het inkomen van een persoon en diens gezin zijn niet neutraal met betrekking tot de financiële prikkels tot arbeid. Hieronder volgt een overzicht van enkele van deze inkomensafhankelijke voordelen/tegemoetkomingen waardoor de inactiviteitsval kan ontstaan.

⁴³ <http://www.limburg.be/socialevoordelen>

3.3.1 Specifiek sociaal tarief gas en elektriciteit

Inhoud:

Sommige gezinnen en personen genieten van verlaagde elektriciteits- en aardgasprijzen, het zogenaamde “specifiek sociaal tarief”. Dit tarief komt overeen met het normaal tarief, maar dan zonder de vaste vergoeding. Om dit tarief te bekomen is er geen verbruiksbeperking voor elektriciteit, maar het gasverbruik mag niet hoger zijn dan 21.798 MJ (6.055 kWh) per jaar.⁴⁴

Doelgroep:

Wie één van de volgende uitkeringen krijgt, komt in aanmerking:⁴⁵

- leefloon (attest van het OCMW);
- IGO (Inkomensgarantie voor Ouderen) (attest rijksdienst voor pensioenen);
- integratietegemoetkoming of inkomensvervangende tegemoetkoming of tegemoetkoming hulp aan bejaarden (attest Ministerie Sociale Zaken).

Ook wanneer een inwonend kind, kleinkind of ouder een van deze uitkeringen krijgt, kan men een aanvraag doen.

Daarnaast zijn er de voorwaarden waar men moet aan voldoen om in aanmerking te komen:⁴⁶

- Het sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas is enkel voor de woning waarin men woont. Voor een tweede woning krijgt men geen sociaal tarief;
- Tijdelijke aansluitingen komen niet in aanmerking;
- Elektriciteit en gas voor gemeenschappelijke delen van een appartement (bv. de gang) zijn altijd tegen normaal tarief;
- Het sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas is enkel voor elektriciteit en aardgas voor privé-gebruik, dus bijvoorbeeld niet voor een zelfstandige.

⁴⁴ <http://www.energiesparen.be>

⁴⁵ <http://www.limburg.be/socialevoordelen>

⁴⁶ http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/economie/energiesparen/doc/brochure_budgetmeter.pdf

De aanvraag dient jaarlijks te gebeuren bij de lokale gas- en elektriciteitsmaatschappij door overhandiging van het attest wat recht geeft op het sociaal tarief.

*Bedrag:*⁴⁷

- Elektriciteit

De rechthebbenden betalen geen vast recht voor hun dagteller (wel voor hun nachtteller) en hebben recht op 500 kWh gratis elektriciteit of ongeveer € 81 per jaar.⁴⁸ Daarnaast krijgen zij ook een vrijstelling van de vaste kosten ter waarde van € 64. Onderstaande tabel geeft een vergelijkend overzicht tussen het normaal- en het sociaal tarief.

Tabel 12 Bedragen van het gewoon en het sociaal tarief voor elektriciteit

	Normaal tarief	Sociaal tarief
Vaste Vergoeding Dagteller	€ 64,41	€ 0
Vaste Vergoeding Nachtteller	€ 20,93	€ 20,93
Meterhuur	€ 10,71	€ 10,71
Bijdragen en taksen	1,61 eurocent/kWh	1,38 eurocent/kWh
Dagverbruik	14,85 eurocent/kWh	14,32 eurocent/kWh
Nachtverbruik	7,67 eurocent/kWh	7,27 eurocent/kWh

Bron: Luminus, Creg (commissie voor de regulering van gas en elektriciteit)

Ieder Vlaams gezin krijgt daarnaast per jaar 100 kWh of ongeveer € 16,19 gratis elektriciteit. Voor ieder lid van het gezin komt daar nog ongeveer 16,19 euro bij.

Een voorbeeld:

Een gezin van 5 personen met 2 ouders en 3 kinderen, krijgt voor 600 kWh of ongeveer € 97 gratis elektriciteit (€ 16,19 euro voor het gezin en 5x € 16,19 voor de leden van het gezin).

Mensen die recht hebben op het sociaal tarief, hebben ook recht op het gratis minimum voor iedereen. Dit betekent echter niet dat deze mensen twee keer gratis elektriciteit krijgen. De hoeveelheid gratis elektriciteit is gelijk aan het maximum van beide maatregelen.

⁴⁷ De cijfers in de tabellen gaan uit van een Luminus Actief contract van 1 jaar.

⁴⁸ Tarief van Luminus (lokale gas- en distributiemaatschappij voor Limburg), gebaseerd op de geldende eenheidsprijs voor 2006 (0,161987995 Euro/kWh inclusief BTW).

Een voorbeeld:

Als men alleen woont, heeft men recht op 200 kWh gratis elektriciteit volgens het gratis minimum voor iedereen en op 500 kWh gratis elektriciteit volgens het sociaal tarief. Men krijgt dan voor 500 kWh gratis elektriciteit.

- Aardgas

In bepaalde gevallen hebben zij ook recht op 556 kWh gratis aardgas, met name enkel indien het aardgas niet gebruikt wordt voor collectieve of individuele verwarming. Dit komt jaarlijks overeen met ongeveer € 28.⁴⁹ De tabel op volgende pagina geeft een vergelijkend overzicht tussen het normaal- en het sociaal tarief.

Tabel 13 Bedragen van het gewoon en het sociaal tarief voor gas

	Normaal tarief	Sociaal tarief
Vaste Vergoeding	€ 34,98	€ 34,98
Abonnement		
=< 5.000 kWh	€ 12,10	€ 12,10
> 5.000 kWh	€ 102,85	€ 102,85
Bijdragen en taksen	0,16 eurocent/kWh	0,02 eurocent/kWh
Verbruik (op jaarbasis)		
Eerste 556 kWh	5,07 eurocent/kWh	€ 0
> 556 kWh en =< 5.000 kWh	5,07 eurocent/kWh	3,63 eurocent/kWh
>5.000 kWh	3,61 eurocent/kWh	3,44 eurocent/kWh

Bron: Luminus, Creg

Wetsartikel(s):

- Ministerieel besluit van 15 mei 2003 tot vaststelling van maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.
- Ministerieel besluit van 23 december 2003 tot vaststelling van maximumprijzen voor de levering van aardgas aan de residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.⁵⁰

⁴⁹ <http://www.energiesparen.be>

⁵⁰ <http://www.ejustice.just.fgov.be>

3.3.2 Verhoogde kinderbijslag ⁵¹

Inhoud:

Kinderbijslag is een maandelijks bedrag dat de overheid betaalt aan ouders van één of meer kinderen, als tegemoetkoming in de kosten van opvoeding en verzorging. Elk kind jonger dan 25 jaar heeft recht op gewone kinderbijslag.

Daarnaast hebben mindervalide kinderen, kinderen van gepensioneerden en kinderen van personen die meer dan 6 maanden werkloos zijn recht op een hoger bedrag aan kinderbijslag, de verhoogde kinderbijslag.⁵²

Doelgroep:

Werknemers die met pensioen gaan, langer dan 6 maanden ononderbroken ziek of werkloos zijn, kunnen onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op de verhoogde kinderbijslag.⁵³

Als het gezinsinkomen een bepaalde grens niet te boven gaat, hebben deze werknemers vanaf de 7e maand recht op een sociale toeslag bij de kinderbijslag. Het recht op de verhoogde bijslag hangt af van de inkomsten van het gezin waarin het kind leeft. De inkomstenbegrenzungen verschillen volgens de gezinssituatie van de rechthebbende:⁵⁴

- De rechthebbende woont alleen met de kinderen: de inkomsten van de rechthebbende mogen niet hoger zijn dan € 1.705,86 bruto per maand;
- De (huwelijks)partner heeft geen inkomsten: de inkomsten mogen maximum € 1.968,85 bruto per maand bedragen;
- De (huwelijks)partner heeft een uitkering, is werknemer of zelfstandige: de inkomsten mogen samen maximum € 1.968,85 bruto per maand bedragen.

⁵¹ In wat volgt zal de verhoogde kinderbijslag voor kinderen van gepensioneerden of arbeidsongeschikte werknemers/zelfstandigen worden besproken. Voor de bijkomende toeslag voor mindervalide kinderen gelden andere regels en wetten. (<http://kindergeld.be>)

⁵² <http://www.rkw.fgov.be>

⁵³ De eerste 6 maanden heeft deze doelgroep recht op de gewone kinderbijslag zoals een werknemer.

⁵⁴ <http://www.rkw.fgov.be>

Vanaf 1 januari 2005 worden alle beroeps- en vervangingsinkomsten (behalve de kinderbijslag, de tegemoetkoming voor hulp van een derde en de onkostenvergoeding voor onthaalouders) als inkomsten beschouwd.

Bedrag:

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de actuele bedragen, van toepassing sinds 1/8/05.

Tabel 14 Maandbedragen van de gewone en verhoogde kinderbijslag (in euro's)

	jonger dan 6 jaar		van 6 tot 12 jaar		van 12 tot 18 jaar		ouder dan 18 jaar	
	Basis	<i>Verhoogd</i>	Basis	<i>Verhoogd</i>	Basis	<i>Verhoogd</i>	Basis	<i>Verhoogd</i>
1^e kind	77,05	116,28	103,82	143,05	117,95	157,18	129,06	168,29
2^e kind	142,58	166,89	169,35	193,66	183,48	207,79	194,59	218,90
Vanaf 3^e kind	212,87	217,14	239,64	243,91	253,77	258,04	264,88	269,15

Bron: RKW

Als het recht op de sociale toeslag ontstaat, is er meteen recht voor de rest van het lopende trimester en het trimester daarna. Voor de volgende trimesters zijn februari, mei, augustus en november referentiemaanden. Wie in een referentiemaand recht heeft op de toeslag, heeft recht op de toeslag voor het lopende trimester en voor het volgende trimester.

Een voorbeeld:

Vera is alleenstaande, 4 maanden werkloos en daarna 2 maanden ziek. Op 15 juli bereikt zij met beide periodes samen 6 maanden. Haar inkomen blijft onder het grensbedrag. Zij heeft recht op kinderbijslag met een toeslag voor werklozen voor augustus, te betalen in september. Augustus is de referentiemaand en Vera behoudt dit recht tot en met de maand december, te betalen in januari. De volgende referentiemaand is november. Stel dat Vera van 5 september tot 10 december werkt en dan

*opnieuw werkloos of ziek wordt, dan heeft zij vanaf januari opnieuw recht op kinderbijslag met de sociale toeslag, tot en met maart.*⁵⁵

Wetsartikel(s):

- Koninklijk besluit van 26 oktober 2004 tot uitvoering van de artikelen 42 bis en 56, § 2, van de samengeordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders.⁵⁶

3.3.3 Verwarmingstoelage

Inhoud:

Een gedeeltelijke financiële tussenkomst door de vzw Sociaal Verwarmingsfonds (een uitvoerend initiatief van de overheid, de OCMW's en de petroleumsector), voor de betaling van stookoliefacturen van personen met een laag inkomen.

Een tussenkomst van het Fonds gebeurt als de prijs gelijk of hoger is dan 0,40 €/liter (BTW inbegrepen). Het is enkel actief tijdens de "verwarmingsperiode", dit wil zeggen van 1 september tot 30 april van elk jaar. De verwarmingstoelage geldt alleen voor mensen die zich verwarmen met huisbrandolie, verwarmingspetroleum of bulkpropaangas.⁵⁷

Doelgroep:

Volgende categorieën van mensen kunnen deze tussenkomst aanvragen:

- WIGW's (weduwen/weduwnaars, invaliden, gepensioneerden en wezen);
- kind met een handicap met een verhoogde kinderbijslag;
- langdurig werklozen (sinds meer dan één jaar) en ouder dan 50 jaar;

⁵⁵ <http://www.rkw.fgov.be>

⁵⁶ <http://www.ejustice.just.fgov.be>

⁵⁷ <http://www.limburg.be/socialevoordelen>

- gerechtigde op een inkomensgarantie voor ouderen (IGO of GIB);
- gerechtigde op een uitkering voor gehandicapten;
- leefloners of degenen die leven van andere financiële steun van het OCMW;
- gezinnen met een laag inkomen.

Voor al deze groepen geldt dat het inkomen van de gerechtigden (voor belastingen) niet meer mag bedragen dan € 13.246,34 per jaar. Dit bedrag wordt vermeerderd met een bedrag van € 2.452,25 per persoon ten laste. Een persoon is ten laste als hij of zij een netto jaarinkomen heeft van minder dan € 2.540,00. Met kinderbijslag of onderhoudsgeld voor kinderen wordt geen rekening gehouden.

Daarnaast komen personen met schuldenoverlast (collectieve schuldenregeling of lopende procedure tot schuldbemiddeling) van wie het OCMW heeft vastgesteld dat deze personen hun verwarmingsfactuur niet kunnen betalen ook in aanmerking voor dergelijke toelage.⁵⁸

Bedrag:

Het terugbetaalde bedrag hangt af van de gefactureerde prijs van de brandstof : hoe hoger de prijs, hoe groter de tussenkomst. Het Fonds komt tussen voor maximum 1500 liter en voor een totaalbedrag van maximum € 195 per winter per gezin.

Voor personen die zich verwarmen met stookolie of verwarmingspetroleum (ook genoemd lamppetroleum) gekocht aan de pomp, is een forfaitaire toelage voorzien van € 100.

Zodra de op de factuur aangerekende prijs gelijk of hoger is dan de drempels die hieronder bepaald worden, wordt de bijdrage als volgt berekend:

$$\text{toelage per levering} = \text{toelage per liter} \times \text{aantal gefactureerde liter per levering}$$

⁵⁸ <http://www.progresslaw.net/NL/AA2005/301105nl.htm>

Tabel 15 Bedragen van de verwarmingstoelage

<i>Prijs/liter vermeld op factuur</i>	<i>Bedrag van de toelage/liter</i>	<i>Maximum toelage</i>
≥ € 0,4000 en < € 0,4250	3 eurocent	€ 45
≥ € 0,4250 en < € 0,4500	5 eurocent	€ 75
≥ € 0,4500 en < € 0,4750	7 eurocent	€ 105
≥ € 0,4750 en < € 0,5000	8 eurocent	€ 120
≥ € 0,5000 en < € 0,5250	9 eurocent	€ 135
≥ € 0,5250 en < € 0,5500	10 eurocent	€ 150
≥ € 0,5500 en < € 0,5750	11 eurocent	€ 165
≥ € 0,5750 en < € 0,6000	12 eurocent	€ 180
≥ € 0,6000	13 eurocent	€ 195

Bron: POD Maatschappelijke Integratie

Zolang de prijs lager is dan 0,40 €/liter, komt het Fonds dus niet tussen. Indien men recht heeft op de toelage, wordt dit bedrag ontvangen in de hand (cash) of via een storting op het rekeningnummer.⁵⁹

Wetsartikel(s):

- Koninklijk besluit van 6 januari 2005 tot bepaling van de nadere regels voor de werking en financiering van een Sociaal Stookoliefonds.
- Koninklijk besluit van 6 december 2005 tot wijziging van het koninklijk besluit van 9 januari 2005 tot het bepalen van de nadere regels voor de toekenning van de verwarmingstoelage in het kader van het Sociaal Stookoliefonds.⁶⁰

⁵⁹ <http://www.mi-is.be>

⁶⁰ <http://www.ejustice.just.fgov.be>

3.3.4 Verbeterings- en uitbreidingspremies voor woningen

Inhoud:

Eigenaars en huurders van een woning kunnen verbeterings- of uitbreidingspremies bekomen van de Vlaamse Overheid indien het huis niet meer aan hun noden beantwoordt. De woning is te klein, is onvoldoende geïsoleerd, sanitair of elektriciteit is verouderd, het dak is aan een grondige herstelbeurt toe...⁶¹

Doelgroep:

Deze premie moet mensen met een bescheiden inkomen helpen verbeteringswerken of uitbreidingswerken uit te voeren in hun huis. Om van deze premie gebruik te maken moet voldaan zijn aan een aantal voorwaarden⁶² :

- Netto belastbaar inkomen, 3 jaar voor aanvraagdatum, mag niet hoger zijn dan € 20.000, te verhogen met € 1.000 per persoon ten laste en per gehandicapte;
- De woning moet de hoofdverblijfplaats zijn van de aanvrager en minstens 20 jaar oud zijn als het gaat om verbeteringswerken (voor uitbreidingswerken speelt deze ouderdomsvoorwaarde geen rol);
- De woning moet liggen in het Vlaamse gewest;
- Kadastraal inkomen bedraagt maximum € 1.200;
- De aanvraag is in te dienen binnen het jaar na datum van het eerste factuur. Men kan binnen de 10 jaar driemaal aan aanvraag doen, uiteraard telkens voor andere werken;
- Eigenaars die hun woning niet zelf bewonen, maar deze gedurende minstens 9 jaar verhuren via een erkend sociaal verhuurkantoor, kunnen ook beroep doen op deze premie, indien zij maximum € 46.000 verdienen;
- De premie wordt slechts uitgekeerd na voorlegging van een factuur als bewijs van de uitgevoerde werken;

⁶¹ <http://www.wonen.vlaanderen.be>

⁶² <http://bouwsite.be>

- Andere premies van de Vlaamse overheid - nieuwbouw- of renovatiepremie of tegemoetkoming in de leninglast – mag men voor deze woning niet ontvangen hebben. Maar men kan de premie wel combineren met een aanpassingspremie voor bejaarden en gehandicapten.

Bedrag:

- *Verbeteringswerken*

Voor een aantal specifieke verbeteringswerken gelden vaste premiebedragen. De premie wordt enkel uitgekeerd indien de gefactureerde kostprijs minimum het dubbele van de premie bedraagt. Hieronder een opsomming van de werken met de bijhorende bedragen.⁶³

Tabel 16 Premiebedragen en minimumkosten voor verbeteringswerken

Verbeteringswerken	Minimumkosten	Vast premiebedrag
Dakwerken	€ 2.500	€ 1.250
Buitenschrijnwerk	€ 2.500	€ 1.250
Sanitaire installatie	€ 1.500	€ 750
Elektrische installatie	€ 1.500	€ 750
Gevelwerken	€ 3.000	€ 1.500
Behandeling stijgvocht	€ 1.500	€ 750

Bron: Woonbeleid van de Vlaamse Gemeenschap

Bij gevelwerken en dakwerken wordt ook rekening gehouden met isolatie en bij het installeren van nieuwe vensters is dubbele beglazing een noodzakelijke voorwaarde. Zo wil de verbeteringspremie ook energiebesparende maatregelen aanmoedigen.

⁶³ <http://www.wonen.vlaanderen.be>

- *Uitbreidingswerken*

Bij uitbreidingswerken om woon-, kook- of slaapruidten te vergroten, bedraagt het bedrag van de tegemoetkoming 50% van de gefactureerde kostprijs. Het premiebedrag bedraagt minstens € 600 euro en ten hoogste € 1250. De uitbreidingswerken komen alleen in aanmerking als de woning volgens de wettelijke normen te klein is voor het gezin, met veiligheids- of gezondheidsrisico's als gevolg.

Wetsartikel(s):

- Besluit van 28 november 2003 van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 18 december 1992 houdende instelling van een aanpassingspremie en een verbeteringspremie voor woningen.⁶⁴

3.3.5 Studiefinanciering

Inhoud:

De Vlaamse Gemeenschap subsidieert studenten wiens eigen inkomen of dat van de ouders ontoereikend is voor het volgen van onderwijs. Deze jaarlijkse tegemoetkoming dient voor het financieren van studiekosten in het secundair of hoger onderwijs.⁶⁵ Een studiefinanciering heette vroeger ook wel studietoelage of studiebeurs.⁶⁶

Doelgroep:

Alle leerlingen en studenten van het secundair en het hoger onderwijs maken kans op dit sociaal voordeel. Hiervoor moet voldaan worden aan een aantal criteria die verschillend zijn naargelang men

⁶⁴ <http://www.ejustice.just.fgov.be>

⁶⁵ De onderwijsinstelling moet door de Vlaamse Gemeenschap erkend zijn.

⁶⁶ <http://www.ond.vlaanderen.be>

studeert in het secundair of hoger onderwijs.⁶⁷ Voor de studiefinanciering in het secundair onderwijs moet aan volgende drie voorwaarden worden voldaan:

1. *Nationaliteitsvoorwaarden:*

- Leerling heeft Belgische nationaliteit;
- Kinderen van Europese ouders, indien ouders op 30 juni in België verblijven en hier werken of gewerkt hebben als werknemer (dus niet als zelfstandige);
- Politieke vluchtelingen, indien ze erkend zijn op 30 juni;
- Mensen met andere nationaliteit, indien ze op 30 juni al 2 jaar met hun gezin in België wonen.

2. *Studievoorwaarden:*

- De leerling moet leerplichtig zijn én voltijds onderwijs volgen;
- De leerling is niet meer leerplichtig, extra voorwaarden zijn nodig. Naast het voltijds onderwijs volgen, is hij dan ook verplicht:
 - het vorige jaar een A- of B-attest behaald te hebben;
 - én niet meer dan één schooljaar gedubbeld te zijn tijdens de niet-leerplichtige periode;
 - én een hoger leerjaar volgt dan vorig jaar. Als de leerling een zelfde leerjaar volgt, moet dat zijn omdat de schooldirectie dat geadviseerd heeft.

3. *Financiële voorwaarden:*

- Ouders mogen niet meer verdienen dan een bepaald bedrag. Het toegelaten jaarinkomen is afhankelijk van het aantal personen ten laste en van het kadastraal inkomen. Gezinsleden zijn niet meer ten laste als ze een inkomen hebben. In regel kijkt men naar het inkomen van twee jaar geleden. Als het 'gunstiger' is om te kijken naar het huidige inkomen gebruikt met dit.⁶⁸

⁶⁷ In wat volgt zal de studiefinanciering voor leerlingen van het secundair onderwijs worden besproken. Voor de studiefinanciering van studenten in het hoger onderwijs gelden andere regels, wetten en cijfers.

(<http://studiefinancieringen.be>)

⁶⁸ Voor de berekening van dit jaarinkomen wordt verwezen naar

<http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/destudietoelage/voorwaardenSo.htm#4>.

Bedrag:

Als je recht hebt op een toelage, krijg je voor een eerste, tweede en derde jaar secundair onderwijs minimum € 93 en maximum € 447. Voor een vierde, vijfde en zesde jaar krijg je minimum € 128 en maximum € 618. Voor de vierde graad van het secundair onderwijs krijg je minimum € 292 en maximum € 1.403. Er wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe leerlingen.⁶⁹

Enkele voorbeelden:

Een gezin met 2 kinderen ten laste en een gezinsinkomen van € 9.800 waarvan de rechthebbende leerling het 5^e leerjaar secundair extern volgt, ontvangt een toelage van € 412.

Een gezin met 3 kinderen ten laste en een gezinsinkomen van € 12.500 waarvan de rechthebbende leerling het 3^e leerjaar secundair intern volgt, ontvangt een toelage van € 149.

Wetsartikel(s):

- Besluit van de Vlaamse regering van 17 mei 2002 tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 augustus 1972 tot vaststelling van de minvermogendheid van de kandidaten voor een studietoelage.⁷⁰

⁶⁹ De toelagebedragen die gekoppeld zijn aan de inkomenscategorieën zijn te vinden op <http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/destudietoelage/bedragenSo.htm#bepaaltoelagebedrag>

⁷⁰ <http://www.ejustice.just.fgov.be>

3.3.6 Sociale lening bij het Vlaams Woningfonds

Inhoud:

Dit is een sociale hypothecaire lening tegen een voordelige rentevoet die een gezin kan krijgen indien het een woning wenst aan te kopen, te bouwen of er werken wil aan uitvoeren. De aankoop van een perceel bouwgrond komt ook in aanmerking voor dit soort lening.

Doelgroep:

De doelgroep is hoofdzakelijk een gezin met een bescheiden inkomen en minstens één kind ten laste. Om voor een sociale lening van het Vlaams Woningfonds in aanmerking te komen zijn er specifiek drie basisvoorwaarden waaraan elk gezin dient te voldoen:

- Er dient minstens 1 kind ten laste te zijn. Dit betekent dat het dient te gaan om kinderen die in het gezin verblijven. Voor meerderjarige kinderen dient men bovendien als ouder de kinderbijslag te ontvangen.
- Er moet sprake zijn van een bescheiden inkomen. Het netto belastbaar inkomen dient onder een bepaald maximum te vallen. Momenteel komt dit neer op € 45.810 voor een gezin met één kind ten laste. Dit maximum wordt telkens verhoogd met € 2.860 voor elke bijkomende persoon ten laste (bedragen jaarlijks geïndexeerd per 1 januari). Hoe lager het netto belastbaar inkomen, hoe voordeliger de rentevoet.⁷¹
- De woning moet in het Vlaams gewest gelegen zijn, en mag inzake verkoopwaarde bepaalde grenzen niet overschrijden.⁷²

⁷¹ Voor de rentevoeten voor een sociale lening bij het Vlaams Woningfonds wordt verwezen naar <http://www.vlaamswoningfonds.be/tabel.html>

⁷² De grenzen inzake verkoopwaarden voor een sociale lening bij het Vlaams Woningfonds zijn te vinden op <http://www.vlaamswoningfonds.be/index2.html>

Daarnaast zijn er nog enkele bijkomende voorwaarden, die men volledig zelf in de hand heeft:

- Zo dient het gezin de woning gedurende de hele duur van de lening te bewonen, en mag zij deze niet verhuren;
- Het gezin mag nooit volle eigenaar of volledig vruchtgebruiker zijn of worden van een andere woning. Indien het gezin bijvoorbeeld eigenaar is van een woning en via een lening bij het Vlaams Woningfonds een andere woning wenst aan te kopen, dient het eerst zijn huidige woning te verkopen.⁷³

Bedrag:

Het maximum leningsbedrag is afhankelijk van de verrichting:

- Bij aankoop kan men tot 95 % van de verkoopwaarde van de woning lenen of, indien deze lager is, 95 % van de aankoopprijs van de woning;
- Bij werken bedraagt het maximum leningsbedrag 95 % van de kostprijs van de werken maar steeds beperkt tot 95 % van de verkoopwaarde van de woning na de werken;
- Bij nieuwbouw kan het te lenen bedrag oplopen tot maximum 95 % van de kostprijs van de bouw (grond inbegrepen) maar steeds beperkt tot 95 % van de verkoopwaarde van de woning.⁷⁴

De rentevoet is rechtstreeks verbonden met het netto belastbaar inkomen en het aantal kinderen ten laste. De bepaling van de maximum rentevoet gebeurt maandelijks op basis van de marktsituatie: deze bedraagt momenteel 3,60% (dit is de zogenaamde referentierentevoet). De minimum rentevoet hangt af van het aantal kinderen/personen ten laste. Voor gezinnen met 1 kind ten laste is dat 2 %, voor gezinnen met 2 of meer kinderen/personen ten laste 1,50 %. Het gezin dient er wel rekening mee te houden dat de referentierentevoet en bijgevolg ook de voor het gezin van toepassing zijnde rentevoet pas definitief worden op het ogenblik dat het Vlaams Woningfonds het leningsaanbod naar het gezin verstuurt. Dit gebeurt op het ogenblik dat het leningsdossier volledig in orde is.

⁷³ <http://www.bouwenenwonen.be>

⁷⁴ <http://www.vlaamswoningfonds.be>

Wetsartikel(s):

- Besluit van de Vlaamse regering betreffende de aanwending van de kapitalen van het Fonds B2 door het Vlaams Woningfonds van de Grote Gezinnen, ter uitvoering van de Vlaamse Wooncode.⁷⁵

⁷⁵ <http://www.ejustice.fgov.be>

Deel 5: Empirische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen

Dit deel maakt een inventaris op van financiële vallen voor de werkgelegenheid door middel van een analyse van typegevallen. Aan de hand van simulaties wordt onderzocht hoeveel dat verschillende gezinstypes overhouden ingeval van inactiviteit en werk. Op basis hiervan kan de financiële impact worden nagegaan van een arbeidsinspanning. In een eerste hoofdstuk wordt de gebruikte methodologie toegelicht en de resultaten gepresenteerd. Het tweede hoofdstuk bespreekt vervolgens deze resultaten. Behandeld worden de overgang van een leefloontrekker en een inactieve naar voltijds- en halftijdswork, evenals de overgang van een halftijdse naar een voltijdse baan. Dit tweede hoofdstuk sluit af met een bespreking van de beperkingen van dit soort analyses.

Hoofdstuk 1: Analyse van typegevallen

1.1 Methodologie

Zoals in deel 3 werd beschreven, is de financiële prikkel om een baan te zoeken en te aanvaarden, of in het algemeen de arbeidsduur te verlengen, afhankelijk van een aantal parameters: de hoogte van de werkloosheidsuitkering of het leefloon, de fiscale en parafiscale behandeling van de inkomens en het opduiken van sociale voordelen. Aangezien er een hoog aantal denkbare situaties zijn, is een volledige analyse onmogelijk. Er wordt hier vertrokken van een aantal hypothesen, met name inzake de samenstelling van het gezin, de hoogte van het loon en de sociale uitkeringen. Op grond van de gekozen hypothesen worden verschillende gezinscategorieën beschouwd. Vervolgens wordt voor elk gedefinieerd gezinstype berekend in welke mate het beschikbaar inkomen verandert als gevolg van een toename van de arbeidstijd. Het betreft de onmiddellijke inkomensverandering op korte termijn. Hoe kleiner het netto inkomensverschil tussen de twee bestudeerde situaties, hoe groter het risico van een financiële val. Er wordt van een financiële val gesproken indien het beschikbaar inkomen met minder

dan 15 % stijgt.⁷⁶ De vastlegging van een dergelijke drempel is noodzakelijk om de resultaten te kunnen interpreteren, ook al is die grens willekeurig en verschilt deze waarschijnlijk volgens het inkomen en van persoon tot persoon.

1.2 Definitie van de typegevallen

De simulaties van typegevallen berusten op een aantal hypothesen waarmee bij de interpretatie van de resultaten rekening moet worden gehouden. Deze hypothesen houden verband met de gezinssituatie, of er al dan niet kinderen zijn, het statuut van de werknemer, de hoogte van het (leef)loon, de socio-professionele vrijstelling en het recht op volgende sociale voordelen: sociaal tarief gas en elektriciteit, verwarmingstoelage, (verhoogde) kinderbijslag en studiefinanciering.

1. **Kinderen:** er zijn twee kinderen, één van 14 jaar en één van 11 jaar die beiden nog thuis wonen (mogelijke studiefinanciering).
2. **Loon:** het beschouwde loonpeil is 50 of 100 procent van het minimumloon van een arbeider. Het minimumloon is gelijk aan het "Gemiddeld Minimum Maandinkomen" (GMMI) van een arbeider ouder dan 21 jaar met ten minste 6 maanden anciënniteit.
(€ 1.268,22 voor het jaar 2006) Voor gezinnen met twee inkomens waar de partner werkt, wordt verondersteld dat deze een loon krijgt dat 50 of 100 procent bedraagt van het minimumloon.
3. **Leefloon:** de leefloonbegunstigden genieten hier reeds meer dan 6 maanden van en hebben nog nooit arbeid verricht, anders kunnen zij recht hebben op een werkloosheidsuitkering.
4. **Socio-professionele vrijstelling:** de leefloonbegunstigde verdient per maand door deeltijds werken € 200,19 bij.
5. **Sociaal tarief gas en elektriciteit:** de kosten worden berekend op basis van tarieven van de standaardleverancier Luminus. Het verbruik van elektriciteit en gas wordt geschat aan de hand van het gemiddeld elektriciteits- en aardgasverbruik gedurende één jaar van een Vlaams gezin dat respectievelijk 3.500 kWh en 2.326 kWh bedraagt.⁷⁷

⁷⁶ De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB)*, Antwerpen, 134

⁷⁷ Gemiddeld jaarverbruik berekend door de Vlaamse reguleringsinstantie voor de elektriciteits- en gasmarkt <http://www.vreg.be/vreg/particulieren>

6. **Verwarmingstoelage:** er wordt voor 1500 liter stookolie ingedaan aan een prijs van 0,5780 eurocent/liter⁷⁸
7. **Studiefinanciering:** de studiefinanciering wordt berekend op basis van tarieven van de Vlaamse Studietoelagen en toegekend aan éé noudergezinnen en aan tweeverdieners in verhouding tot hun gezinsinkomen.

In totaal worden zestien gezinstypes beschouwd, zij kunnen afhankelijk van hun gezinssituatie , in vier grote categorieën worden opgesplitst.

Alleenstaanden:

- alleenstaanden met een leefloon
- alleenstaanden die voltijds gaan werken aan GMMI
- alleenstaanden die halftijds gaan werken aan GMMI

Koppel zonderen kinderen ten laste:

- het koppel heeft een leefloon
- het koppel gaat voltijds werken aan GMMI
- het koppel gaat halftijds werken aan GMMI
- man gaat voltijds werken aan GMMI
- man gaat halftijds werken aan GMMI, vrouw krijgt aanvullend leefloon
-

Koppel met kinderen ten laste:

- het koppel heeft een leefloon
- het koppel gaat voltijds werken aan GMMI
- het koppel gaat halftijds werken aan GMMI
- man gaat voltijds werken aan GMMI
- man gaat halftijds werken aan GMMI, vrouw krijgt aanvullend leefloon

⁷⁸ Voor april '06 bedraagt de maximum prijs inclusief BTW € 0,616 voor aankoop van minder dan 2000 liter.

Eenoudergezin⁷⁹ met kinderen ten laste:

- vrouw krijgt een leefloon
- vrouw gaat voltijds werken aan GMMI
- vrouw gaat halftijds werken aan GMMI

1.3 Berekening van het beschikbaar inkomen

Het beschikbaar inkomen van de verschillende gedefinieerde gezinstypes wordt op jaarbasis berekend voor het gezin als geheel.⁸⁰ Voor gezinnen die halftijds (19 uren/maand) of voltijds (38 uren/maand) werken aan het GMMI wordt het beschikbaar gezinsinkomen als volgt berekend:

Jaarlijks bruto inkomen

- werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid
- + werkbonus
- bedrijfsvoorheffing
- bijzondere bijdrage sociale zekerheid
- + (verhoogde) kinderbijslag
- + studiefinanciering
- + verwarmingstoelage
- = **beschikbaar inkomen**

Voor gezinnen waar 1 of 2 personen genieten van een leefloon of een aanvullend leefloon gebeurt de berekening als volgt:

(aanvullend) Leefloon

- + verwarmingstoelage
- + sociaal tarief gas en elektriciteit⁸¹
- + (verhoogde) kinderbijslag
- + studiefinanciering
- + socio-professionele vrijstelling
- = **verkregen uitkeringen**

⁷⁹ De kinderen leven in co-ouderschap en de man (werkzaam aan het GMMI) staat zijn recht op kinderbijslag aan de vrouw af.

⁸⁰ Bij de berekening van het jaarinkomen wordt geen rekening gehouden met het dubbel vakantiegeld en de eindejaarspremie.

⁸¹ Verschil tussen tarief standaardleverancier Luminus en sociaal tarief, bron Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG).

<http://www.vreg.be/vreg/particulieren/input.asp>

Om praktische redenen worden niet alle directie en indirecte kosten die verband houden met de werkhervatting in aanmerking genomen. Zo wordt er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met vervoerskosten, hogere tegemoetkomingen in de gezondheidszorg en kinderopvangkosten.

1.4 Resultaten

1.4.1 Alleenstaanden

Voor het verbruik van elektriciteit en gas op jaarbasis worden volgende cijfers aangenomen:

- verbruik elektriciteit dagtarief 1.200 kWh
- verbruik elektriciteit nachttarief 0 kWh
- verbruik gas 556 kWh

Tabel 17 Uitkeringen voor alleenstaanden met een leefloon

Alleenstaande	Uitkeringen	
	MAAND	JAAR
Leefloon	€ 625,60	€ 7.507,25
Verwarmingstoelage		€ 180,00
Electriciteit & Gas		€ 152,03 € 92,27
Socio-professionele vrijstelling	€ 221,02	€ 2.652,24
TOTAAL		€ 10.583,79

Tabel 18 Inkomen alleenstaanden die voltijds werken aan GMMI

Alleenstaande	Beschikbaar inkomen	
	MAAND	JAAR
GMMI	€ 1.268,22	€ 15.218,64
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 179,02	
Plus Werkbonus	+ € 144,79	
Bruto belastbaar loon	€ 1.233,99	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 203,85	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0	
Nettoloon	€ 1.030,14	€ 12.361,68

Tabel 19 Inkomen alleenstaanden die halftijds werken aan GMMI

Alleenstaande	Beschikbaar inkomen	
	MAAND	JAAR
GMMI	€ 634,11	€ 7.609,32
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 89,51	
Plus Werkbonus	+ 72,41	
Bruto belastbaar loon	€ 617,01	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 0	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0	
Nettoloon	€ 617,01 € 625,60 (leefloon)	€ 7.404,12
Aanvullend Leefloon	€ 29,43	€ 353,16
Verwarmingstoelage		€ 180
Elektriciteit & Gas		€ 152,03 € 92,27
TOTAAL		€ 8.181,58

1.4.2 Koppel zonder kinderen ten laste

Voor het verbruik van elektriciteit en gas op jaarbasis worden volgende cijfers aangenomen:

- verbruik elektriciteit dagtarief 2.200 kWh
- verbruik elektriciteit nachttarief 1.000 kWh
- verbruik gas 1.100 kWh

Tabel 20 Uitkeringen koppel met een leefloon zonder kinderen ten laste

Koppel	Uitkeringen MAN		Uitkeringen VROUW	
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
Leefloon	€ 417,07	€ 5.004,83	€ 417,07	€ 5.004,83
Verwarmingstoelage		€ 180		
Elektriciteit & Gas		€ 78,3 € 100,44		
Socio-professionele vrijstelling	€ 213,11	€ 2.557,32	€ 213,11	€ 2.557,32
SOM		€ 7.920,89		€ 7.562,15
TOTAAL	€ 15.483,04			

Tabel 21 Inkomen koppel dat voltijds werkt aan GMMI zonder kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen MAN		Beschikbaar inkomen VROUW	
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
GMMI	€ 1.268,22	€ 15.218,64	€ 1.268,22	€ 15.218,64
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 179,02		- € 179,02	
Plus Werkbonus	+ € 144,79		+ € 144,79	
Bruto belastbaar loon	€ 1.233,99		€ 1.233,99	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 223,85		- € 223,85	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 9,3		- € 9,3	
Nettoloon	€ 1.000,84	€ 12.010,08	€ 1.000,84	€ 12.010,08
SAMEN verdient dit koppel	€ 24.020,16			

Tabel 22 Inkomen koppel dat halftijds werkt aan GMMI zonder kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen MAN		Beschikbaar inkomen VROUW	
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
GMMI	€ 634,11	€ 7.609,32	€ 634,11	€ 7.609,32
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 89,51		- € 89,51	
Plus Werkbonus	+ € 72,41		+ € 72,41	
Bruto belastbaar loon	€ 617,01		€ 617,01	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 19,43		- € 19,43	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0		- € 0	
Nettoloon	€ 597,58	€ 7.170,96	€ 597,58	€ 7.170,96
SAMEN verdient dit koppel	€ 14.341,92			

Tabel 23 Inkomen wanneer man voltijds werkt aan GMMI, vrouw werkt niet en geen kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen MAN	
	MAAND	JAAR
GMMI	€ 1.268,22	€ 15.218,64
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 179,02	
Plus Werkbonus	+ € 144,79	
Bruto belastbaar loon	€ 1.233,99	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 68,22	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0	
Nettoloon	€ 1.165,77	€ 13.989,24
Verwarmingstoelage		€ 180
TOTAAL	€ 14.169,24	

Tabel 24 Inkomen wanneer man halftijds werkt aan GMMI, vrouw krijgt aanvullend leefloon en geen kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen MAN		Uitkeringen VROUW	
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
GMMI (bruto)	€ 634,11	€ 7.609,32		
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 89,51			
Plus Werkbonus	+ € 72,41			
Bruto belastbaar loon	€ 617,01			
Min bedrijfsvoorheffing	- € 0			
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0			
Nettoloon	€ 617,01	€ 7.404,12		
Aanvullend leefloon			€ 217,13	€ 2.605,56
Verwarmingstoelage				€ 180
Elektriciteit & Gas				€ 78,3 € 100,44
Socio-professionele vrijstelling			€ 213,11	€ 2.557,32
TOTAAL	€ 12.925,74			

1.4.3 Koppel met kinderen ten laste

Voor het verbruik van elektriciteit en gas op jaarbasis worden volgende cijfers aangenomen:

- verbruik elektriciteit dagtarief 3.000 kWh
- verbruik elektriciteit nachttarief 1.500 kWh
- verbruik gas 2.326 kWh

Tabel 25 Uitkeringen koppel met een leefloon met kinderen ten laste

Koppel	Uitkeringen KOPPEL	
	MAAND	JAAR
Leefloon	€ 834,14	€ 10.009,67
Verwarmingstoelage		€ 180
Elektriciteit & Gas		€ 35,18 € 118,85
Verhoogde kinderbijslag	€ 350,84	€ 4.210,08
Studiefinanciering		€ 186
Socio-professionele Vrijstelling	€ 426,22	€ 5.114,64
TOTAAL		€ 19.854,4

Tabel 26 Inkomen koppel dat voltijds werkt aan GMMI met kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen VROUW		Beschikbaar inkomen MAN	
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
GMMI	€ 1.268,22	€ 15.218,64	€ 1.268,22	€ 15.218,64
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 179,02		- € 179,02	
Plus Werkbonus	+ € 144,79		+ € 144,79	
Bruto belastbaar loon	€ 1.233,99		€ 1.233,99	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 146,85		- € 146,85	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 9,3		- € 9,3	
Nettoloon	€ 1.077,84	€ 12.934,08	€ 1.077,84	€ 12.934,08
SAMEN verdient dit koppel	€ 25.868,16			
kinderbijslag	€ 287,3	€ 3.447,6		
TOTAAL	€ 29.315,76			

Tabel 27 Inkomen koppel dat halftijds werkt aan GMMI met kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen VROUW		Beschikbaar inkomen MAN	
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
GMMI	€ 634,11	€ 7.609,32	€ 634,11	€ 7.609,32
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 89,51		- € 89,51	
Plus Werkbonus	+ € 72,41		+ € 72,41	
Bruto belastbaar loon	€ 617,01		€ 617,01	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 0		- € 0	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0		- € 0	
Nettoloon	€ 617,01	€ 7.404,12	€ 617,01	€ 7.404,12
SAMEN verdient dit koppel € 14.808,24				
Verhoogde kinderbijslag	€ 350,84	€ 4.210,08		
Studiefinanciering		€ 111		
Verwarmingstoelage		€ 180		
TOTAAL € 19.309,32				

Tabel 28 Inkomen wanneer man voltijds werkt aan GMMI, vrouw werkt niet en kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen	
	MAN	
	MAAND	JAAR
GMMI	€ 1.268,22	€ 15.218,64
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 179,02	
Plus Werkbonus	+ € 144,79	
Bruto belastbaar loon	€ 1.233,99	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 0	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0	
Nettoloon	€ 1.233,99	€ 14.807,88
Verhoogde kinderbijslag	€ 350,84	€ 4.210,08
Studiefinanciering		€ 111
Verwarmingstoelage		€ 180
TOTAAL	€ 19.308,96	

Tabel 29 Inkomen wanneer man halftijds werkt aan GMMI, vrouw krijgt aanvullend leefloon en kinderen ten laste

Koppel	Beschikbaar inkomen			
	MAAND	JAAR	MAAND	JAAR
GMMI	€ 634,11	€ 7.609,32		
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 89,51			
Plus Werkbonus	+ € 72,41			
Bruto belastbaar loon	€ 617,01			
Min bedrijfsvoorheffing	- € 0			
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0			
Nettoloon	€ 617,01	€ 7.404,12		
Aanvullend leefloon			€ 217,13	€ 2.605,56
Verhoogde kinderbijslag	€ 350,84	€ 4.210,08		
Studiefinanciering		€ 149		
Verwarmingstoelage				€ 180
Elektriciteit & Gas				€ 35,18
				€ 118,85
Socio-professionele vrijstelling			€ 226,02	€ 2.712,28
TOTAAL	€ 17.415,07			

1.4.4 Eenoudergezin met kinderen ten laste

Voor het verbruik van elektriciteit en gas op jaarbasis worden volgende cijfers aangenomen:

- verbruik elektriciteit dagtarief 2.400 kWh
- verbruik elektriciteit nachttarief 1.000 kWh
- verbruik gas 1.700 kWh

Tabel 30 Uitkeringen eenoudergezin met een leefloon

Eenoudergezin	Uitkeringen VROUW	
	MAAND	JAAR
Leefloon	€ 834,14	€ 10.009,67
Verwarmingstoelage		€ 180
Elektriciteit & Gas		€ 59,23 € 109,45
Verhoogde kinderbijslag	€ 350,84	€ 4.210,08
Studiefinanciering		€ 149
Socio-professionele vrijstelling	€ 226,03	€ 2.712,36
TOTAAL		€ 17.429,79

Tabel 31 Inkomen wanneer één ouder voltijds werkt aan GMMI

Eenoudergezin	Beschikbaar inkomen	
	VROUW	
	MAAND	JAAR
GMMI	€ 1.268,22	€ 15.218,64
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 179,02	
Plus Werkbonus	+ € 144,79	
Bruto belastbaar loon	€ 1.233,99	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 97,85	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0	
Nettoloon	€ 1.136,14	€ 13.633,68
Verwarmingstoelage		€ 180
Studiefinanciering		€ 93
Kinderbijslag	€ 287,3	€ 3.447,6
TOTAAL	€ 17.354,28	

Tabel 32 Inkomen wanneer één ouder halftijds werkt aan GMMI

Eenoudergezin	Beschikbaar inkomen	
	VROUW	
	MAAND	JAAR
GMMI	€ 634,11	€ 7.609,32
Min persoonlijke sociale bijdrage	- € 89,51	
Plus Werkbonus	+ € 72,41	
Bruto belastbaar loon	€ 617,01	
Min bedrijfsvoorheffing	- € 0	
Min bijzonder bijdrage sociale zekerheid	- € 0	
Nettoloon	€ 617,01< € 834,14 (leefloon)	€ 7.404,12
Aanvullend leefloon	€ 242,96	€ 2.915,55
Verwarmingstoelage		€ 180
Elektriciteit & Gas		€ 59,23 € 109,45
Verhoogde kinderbijslag	€ 350,84	€ 4.210,08
Studiefinanciering		€ 149
TOTAAL	€ 15.027,43	

Hoofdstuk 2 : Bespreking van de resultaten

Er worden 3 soorten transities geanalyseerd:

- Overgang van een leefloon naar een voltijdse of halftijdse baan
- Overgang van halftijds- naar voltijdswerk
- Overgang van inactiviteit naar een voltijdse of halftijdse baan waarbij een eenverdiener- een tweeverdienersgezin wordt

Voor elke transitie worden drie indicatoren berekend: het absolute inkomensverschil, het relatieve inkomensverschil (in procenten van het initiële inkomen) en de netto-vervangingsratio.⁸² De resultaten worden geïnterpreteerd ten opzichte van een groeidrempel van 15 procent van het beschikbaar inkomen.

2.1 Overgang van leefloon naar werk

Een eerste overgang betreft deze van een vergoede inactiviteit (leefloon) naar werk. Omdat een leefloon niet kan verkregen worden indien het gezin nog over andere inkomsten beschikt, worden enkel gezinstypes met één inkomen beschouwd. Zoals hiervoor uitgelegd, kan een leefloonbegunstigde die aan het werk gaat onder bepaalde voorwaarden van een socio-professionele vrijstelling genieten⁸³. Hierdoor ontvangt deze persoon bovenop zijn leefloon een uitkering die niet belast wordt. Door deze regeling kunnen mogelijk anderszins financiële vallen ontstaan.

⁸² Netto vervangingsratio is de verhouding van het netto jaarlijkse inkomen in de initiële situatie tot dat in de alternatieve situatie, in procenten.

⁸³ Zie deel 4, hoofdstuk 2, punt 2.2

2.1.1 Overgang naar voltijdswerk

De relatieve inkomensverandering bij de overgang van een leefloon naar voltijdswerk aan het GMMI is opgenomen in onderstaande tabel. Een meer uitgebreide beschrijving van de financiële impact van een dergelijke overgang is opgenomen in de tabellen 38 tot 41 van de bijlage.

Tabel 33 Relatieve verandering van het netto-inkomen bij de overgang van een leefloon naar voltijdswerk

GEZINSCATEGORIE	RELATIEVE VERANDERING
Alleenstaande	16,80
Koppel met één inkomen, zonder kinderen ten laste	- 8,49
Koppel met één inkomen, met 2 kinderen ten laste	- 2,75
Eenoudergezin met 2 kinderen ten laste	- 1,16

Bij de overgang van een leefloon naar een voltijdse betrekking is er enkel voor de gezinssamenstelling als alleenstaande geen sprake van een financiële val. Hier stijgt het netto-inkomen met meer dan de gehanteerde drempel van 15 procent. Voor de andere drie gezinssamenstellingen is er wel sprake van een financiële val. Bij deze categorieën is er een relatieve afname van het netto-inkomen. Deze relatieve afname is het grootst voor koppels met één inkomen zonderen kinderen ten laste waar het netto-inkomen op jaarbasis met zowat 8,5 procent afneemt.

2.1.2 Overgang naar halftijdswerk

De relatieve inkomensverandering bij de overgang van een leefloon naar halftijdswerk aan GMMI is opgenomen in onderstaande tabel. Een meer uitgebreide beschrijving van de financiële impact van een dergelijke overgang is opgenomen in de tabellen 42 tot 45 van de bijlage.

Tabel 34 Relatieve verandering van het netto-inkomen bij de overgang van een leefloon naar halftijdswerk

GEZINSCATEGORIE	RELATIEVE VERANDERING
Alleenstaande	- 22,70
Koppel met één inkomen, zonder kinderen ten laste	- 16,52
Koppel met één inkomen, met 2 kinderen ten laste	- 12,29
Eenoudergezin met 2 kinderen ten laste	- 13,78

De overgang van een leefloon naar een halftijdse betrekking valt financieel slechter uit in vergelijking met het vinden van een voltijdse baan. Alle gezinscategorieën worden bij de overgang van een leefloon naar een halftijdse baan geconfronteerd met een financiële val.

Er is in de vier gezinssamenstellingen sprake van een financieel verlies dat gaat van 12,29 procent voor een eenoudergezin met 2 kinderen ten laste, tot 22,70 procent voor alleenstaanden.

2.1.3 Conclusie

De vastgestelde financiële vallen voor de overgang van een leefloon naar werk voor gezinnen met één inkomen vinden hun oorsprong in het systeem van de socio-professionele vrijstelling en de sociale voordelen waar leefloontrekkers recht op hebben. Indien men gaat werken vervallen deze tegemoetkomingen die in absolute termen groter zijn dan het verkregen inkomen door arbeid te verrichten aan GMMI.

2.2 Overgang van halftijds- naar voltijdswerk

Net als bij de overgang van een leefloon naar een (voltijdse of halftijdse) betrekking, kan ook deze tweede overgang van een halftijdse naar een voltijdse baan onderhevig zijn aan financiële vallen. Ook hier wordt enkel de overgang uitgewerkt voor eenverdieners.

De relatieve inkomensverandering bij de overgang van een halftijdse naar een voltijdse baan wordt weergegeven in de onderstaande tabel. Een meer uitgebreide beschrijving van de financiële impact van een dergelijke overgang is opgenomen in de tabellen 46 tot 49 van de bijlage.

Tabel 35 Relatieve verandering van het netto inkomen bij de overgang van halftijds- naar voltijdswerk

GEZINSCATEGORIE	RELATIEVE VERANDERING
Alleenstaande	51,09
Koppel met één inkomen, zonder kinderen ten laste	9,60
Koppel met één inkomen, met 2 kinderen ten laste	10,87
Eenoudergezin met 2 kinderen ten laste	15,48

Voor alleenstaanden en eenoudergezinnen (met 2 kinderen ten laste) is de overstap van een halftijdse naar een voltijdse betrekking steeds financieel lonend.

Koppels met één inkomen, zonder of met 2 kinderen ten laste, worden daarentegen bij een dergelijke overstap geconfronteerd met een financiële val. Er is voor deze koppels wel sprake van een relatieve toename van respectievelijk 9,60 en 10,87 procent van het netto inkomen, maar deze toenames blijven onder de gehanteerde drempel van 15 procent.

De financiële vallen voor de overgang van halftijds naar voltijds werk doen zich enkel voor bij koppels met één inkomen, zonder of met 2 kinderen ten laste. Indien deze gezinscategorieën de overstap te zetten van halftijds naar voltijds werk vervallen er een aantal sociale voordelen waar dit gezin voordien wel recht op had. Het bedrag wat verdient wordt door voltijds te werken compenseert de sociale voordelen, maar de stijging van het beschikbaar inkomen blijft onder de vooropgestelde 15%.

2.3 Overgang van inactiviteit naar werk

Een laatste categorie van transitie betreft een overgang van niet-vergoede inactiviteit naar werk in het geval van een gezin waarin al één inkomen voorhanden was; dit betekent de overgang van één inkomen naar twee inkomens.

2.3.1 Overgang naar voltijdswerk

De relatieve inkomensverandering bij de ene partner van (niet-vergoede) inactiviteit naar een voltijdse baan is opgenomen in onderstaande tabel. Een meer uitgebreide beschrijving van de financiële impact van dergelijke overgang is opgenomen in de tabellen 50 en 51 van de bijlage.

Tabel 36 Relatieve verandering van het netto-inkomen bij de overgang van niet-vergoede inactiviteit naar voltijdswerk in gezinnen waarin de partner een inkomen heeft

GEZINSCATEGORIE	RELATIEVE VERANDERING
Koppel met één inkomen, zonder kinderen ten laste	69,52
Koppel met één inkomen, met 2 kinderen ten laste	51,82

Bij deze overgang is er nergens sprake van een financiële val. In beide gevallen is er een relatieve toename van het netto-inkomen van meer dan de gehanteerde 15 procent.

2.3.2 Overgang naar halftijdswerk

De relatieve inkomensverandering bij de overgang van de ene partner van (niet-vergoede) inactiviteit naar een halftijdse baan is opgenomen in de onderstaande tabel. Een meer uitgebreide beschrijving van de financiële impact van een dergelijke overgang is opgenomen in de tabellen 52 en 53 van de bijlage

Tabel 37 Relatieve verandering van het netto inkomen bij de overgang van niet-vergoede inactiviteit naar halftijdswerk, in een gezin waarin de partner een inkomen heeft

GEZINSCATEGORIE	RELATIEVE VERANDERING
Koppel met één inkomen, zonder kinderen ten laste	10,96
Koppel met één inkomen, met 2 kinderen ten laste	10,88

De overgang op een halftijdse betrekking is voor de onderzochte gezinstypes financieel niet lonend. Er is in beide gevallen wel sprake van een relatieve toename van het netto-inkomen, maar deze toename blijft onder de gehanteerde 15 procent. Voor een koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste bedraagt de relatieve toename 10,96 procent en voor een koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste 10,88 procent.

2.3.3 Conclusie

De vastgestelde financiële vallen voor de overgang van een éénverdiener- naar een tweeverdienersgezin doen zich enkel voor bij de overgang van inactiviteit naar halftijdswerk.

Indien de tweede partner halftijds gaat werken aan het GMMI vervallen er een aantal sociale voordelen waar dit gezin voordien wel recht op had. Het bedrag wat verdient wordt door halftijds te werken compenseert de sociale voordelen, maar de stijging van het beschikbaar inkomen blijft onder de vooropgestelde 15%.

2.4 Beperkingen van de analyses van typegevallen.

De gegevens die door de analyses van typegevallen worden verstrekt, zijn in meer dan een opzicht interessant, maar kampen met verschillende niet onbelangrijke beperkingen.

Eerst en vooral zijn de simulaties van de steun aan typegezinnen gericht op de financiële gevolgen van werkhervatting, of algemener op een toename van de arbeidstijd, op korte termijn. De simulaties houden bijvoorbeeld geen rekening met verwachte loonstijgingen na de aanvankelijke aanvaarding van werk.

Vervolgens houden de analyses van typegevallen geen rekening met de niet-financiële dimensie. Deze dimensie betreft voornamelijk de sociale waardering die gekoppeld is aan het hebben van werk en de stigmatisering die gepaard gaat met het verkrijgen van een sociale uitkering. Net als bij het niet rekening houden met de verwachte loonstijgingen, kunnen ook deze niet-financiële elementen een positief of negatief tegengewicht vormen voor de financiële prikkels of ontmoedigingen.

Ten slotte wordt verondersteld, met uitzondering van de gezinssituatie, dat de beschouwde personen homogeen zijn in al hun kenmerken en in al hun voorkeuren. Nochtans speelt heterogeniteit een rol op het vlak van salaris dat voor elke persoon bereikbaar is. Zo zal een identieke inkomenswinst voor de ene voldoende zijn, maar voor de ander niet, afhankelijk van verschillen inzake de voorkeur voor het heden, de afkeer van het risico en de onvolledigheid van informatie.

Uit de opsporing van financiële vallen door middel van simulaties van typegevallen mag dus niet worden geconcludeerd dat de individuen deze vallen ook zelf opmerken. Als zij dan al een financiële val waarnemen, betekent dat bovendien niet noodzakelijk dat hun gedrag daardoor beïnvloed wordt, m.a.w. dat de betrokken personen de overstap niet maken.⁸⁴

⁸⁴ De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB)*, Antwerpen, 159

Naast de empirische analyse in dit eindwerk gevoerd, kan een economische analyse van inactiviteitsval ook op andere manieren worden onderzocht. Hier wordt dan ook verwezen naar een artikel uit de Trends van 20 april 2006. In bijgevoegd artikel (bijlage 2) wordt de aanslag op de middenklasse onderzocht.

Algemeen Besluit

In deze eindverhandeling werd een economische analyse van de inactiviteitsval uitvoerig onderzocht. In het eerste deel werd de welvaartsstaat omschreven evenals het “lonend maken van werk” dat de basis vormt voor de problematiek van werkgelegenheidsvallen. De geschiedenis van de welvaartsstaat werd weergegeven en een theoretische definitie van de vallen uiteengezet. In deel twee werd eerder onderzoek inzake het “lonend maken van werk” besproken. Allereerst werd deze problematiek voor België vanuit Europees standpunt behandeld. Vervolgens kwamen enkele specifieke kenmerken voor België aan bod. Daarna werd in een derde deel dieper ingegaan op de inactiviteitsval en de fiscale behandeling van lonen en vervangingsinkomens.

In het vierde deel werden sociale voordelen en tegemoetkomingen weergegeven waarvoor mensen in aanmerking kunnen komen. Naast de werkloosheidsuitkering en het leefloon, werden er een aantal inkomensafhankelijke voordelen opgesomd en uiteengezet. In deel vijf werd een empirische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen uitgevoerd. Aan de hand van een analyse van typegevallen werd onderzoek gevoerd naar de financiële impact ingeval van een terugkeer naar reguliere arbeid. Op grond van een aantal gekozen hypothesen werden zestien verschillende gezinstypes beschouwd. Vervolgens werd voor elk gedefinieerd gezinstype berekend in welke mate het beschikbaar inkomen verandert als gevolg van een toename van de arbeidstijd. Op basis van deze resultaten werden drie soorten transities geanalyseerd en op zoek gegaan naar de inactiviteitsval. Deze financiële val deed zich voor als het beschikbaar inkomen met minder dan 15 procent toenam ten opzichte van de oorspronkelijke situatie.

De eerste overgang, van een leefloon naar een voltijdse of halftijdse baan, was voor zeven van de acht beschouwde gezinscategorieën financieel niet lonend. Enkel de overgang van een alleenstaande (die geniet van een leefloon) naar voltijds werk, bracht een relatieve toename van het beschikbaar inkomen met zich mee. Voor de andere zeven beschouwde gezinscategorieën was er sprake van een relatief verlies; het beschikbaar inkomen ging er relatief op achteruit. Voor deze zeven gezinstypes was er dus sprake van een inactiviteitsval.

Voor de tweede overgang, van halftijds- naar voltijds werk, deed er zich een financiële val voor bij twee van de vier beschouwde gezinstypes; meerbepaald voor koppels met één inkomen, zonder of met 2 kinderen ten laste. Indien deze gezinscategorieën de overstap van halftijds naar voltijds werk namen, vielen er een aantal sociale voordelen weg waar dit gezin voordien wel recht op had. Er was voor deze gezinstypes wel sprake van een relatieve toename van het beschikbaar inkomen, maar deze bleef onder de gehanteerde drempel van 15 procent.

Een derde categorie van transitie betrof een overgang van niet-vergoede inactiviteit naar werk in het geval van een gezin waarin al één inkomen voorhanden was; dit betekent de overgang van één inkomen naar twee inkomens. Hier deden de vastgestelde financiële vallen zich enkel voor bij de overgang van inactiviteit naar halftijds werk. Indien de tweede partner halftijds ging werken, vervielen er een aantal sociale voordelen waar dit gezin voordien wel recht op had. Het bedrag wat verdiend werd door halftijds te werken compenseerde de sociale voordelen, maar de stijging van het beschikbaar inkomen bleef onder de vooropgestelde 15 procent.

Het risico op een inactiviteitsval is logischerwijs groter naarmate, enerzijds, de vervangingsuitkering hoger uitvalt en, anderzijds, het loon waartegen gewerkt kan worden lager ligt. Aldus komen vallen frequenter voor indien de betreffende persoon bijvoorbeeld tewerkgesteld is tegen het minimumloon. Ook gezinnen waarin het enige inkomen een leefloon betreft en de niet-actieve partner aan het werk wil, worden frequenter met een financiële val geconfronteerd. Ten slotte impliceert de overgang op deeltijdwerk een grotere kans op een val dan de transitie naar voltijds werk.

Het merendeel van de financiële vallen valt toe te schrijven aan een drietal factoren. Een eerste factor betreft het feit dat de omvang van de bijstandsuitkering afhangt van de gezinssituatie van de betrokkene. Ook het bestaan van verschillende inkomensafhankelijke voordelen en de actuele regelgeving inzake de socio-professionele vrijstelling geven aanleiding tot vallen.

Tot slot moeten er nog een kanttekening worden gemaakt bij deze empirische analyse. De financiële vallen in de analyse worden berekend aan de hand van standaardsimulaties. Het voordeel van deze standaardsimulatietechniek is dat de onderlinge samenhang tussen verschillende arrangementen van het inkomensbeleid zoals voor België het leefloon, de inkomensafhankelijke voordelen en de socio-

professionele vrijstelling inzichtelijk worden gemaakt. De beperking van deze standaardsimulaties ligt in het theoretische karakter van de berekeningen. De impact van de financiële vallen blijft uiteindelijk een empirische kwestie.

Bijlage 1

Definities van de gebruikte concepten

Initieel inkomen: het netto jaarlijkse inkomen in de initiële situatie, in euro.

Absolute toename/afname: het verschil tussen het netto jaarlijkse inkomen in de alternatieve situatie en dat in de initiële situatie, in euro.

Relatieve toename/afname: het verschil tussen het netto jaarlijkse inkomen in de alternatieve situatie en dat in de initiële situatie, in procenten.

NVR: netto vervangingsratio, dit is de verhouding van het netto jaarlijkse inkomen in de initiële situatie tot dat in de alternatieve situatie, in procenten.

2.1 De overgang van een leefloon naar werk⁸⁵

Tabel 38 Overgang van leefloon naar voltijdswerk: alleenstaande

Initieel inkomen	€ 10.583,79
Absolute toename	€ 1.777,89
Relatieve toename	16,80
NVR	85,62

⁸⁵ De werkende verricht het werk aan een loon van 50% (halftijdswerk) of 100% (voltijdswerk) van het minimumloon.

Tabel 39 Overgang van leefloon naar voltijdswerk: koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 15.483,04
Absolute afname	€ 1.313,8
Relatieve afname	8,49
NVR	109,27

Tabel 40 Overgang van leefloon naar voltijdswerk: koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 19.854,42
Absolute afname	€ 545,46
Relatieve afname	2,75
NVR	102,82

Tabel 41 Overgang van leefloon naar voltijdswerk: eenoudergezin met 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 17.429,79
Absolute afname	€ 202,71
Relatieve afname	1,16
NVR	100,48

Tabel 42 Overgang van leefloon naar halftijdswerk: alleenstaande

Initieel inkomen	€ 10.583,79
Absolute afname	€ 2.402,33
Relatieve afname	22,70
NVR	129,36

Tabel 43 Overgang van leefloon naar halftijdswerk: koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 15.483,04
Absolute afname	€ 2.557,3
Relatieve afname	16,52
NVR	119,78

Tabel 44 Overgang van leefloon naar halftijdswerk: koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 19.854,42
Absolute afname	€ 2.439,35
Relatieve afname	12,29
NVR	114,01

Tabel 45 Overgang van leefloon naar halftijdswerk: eenoudergezin met 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 17.429,79
Absolute afname	€ 2.402,36
Relatieve afname	13,78
NVR	115,99

2.2 De overgang van halftijds- naar voltijdswerk⁸⁶

Tabel 46 Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: alleenstaande

Initieel inkomen	€ 8.181,58
Absolute toename	€ 4.180,1
Relatieve toename	51,09
NVR	66,19

Tabel 47 Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: koppel met één inkomen zonder kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 12.925,74
Absolute toename	€ 1.243,5
Relatieve toename	9,6
NVR	91,22

Tabel 48 Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: koppel met één inkomen met 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 17.415,07
Absolute toename	€ 1.893,89
Relatieve toename	10,87
NVR	90,19

⁸⁶ De werkende verricht het werk aan een loon van 50% (halftijdswerk) of 100% (voltijdswerk) van het minimumloon.

Tabel 49 Overgang van halftijds- naar voltijdswerk: eenoudergezin met 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 15.027,43
Absolute toename	€ 2.326,85
Relatieve toename	15,48
NVR	86,59

2.3 De overgang van inactiviteit naar werk

Tabel 50 Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienergezin, overgang van de inactieve partner naar voltijdswerk, de andere partner werkt¹, zonder kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 14.169,24
Absolute toename	€ 9.850,92
Relatieve toename	69,52
NVR	58,99

¹ met een loon van 100% van het minimumloon

Tabel 51 Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienersgezin: overgang van de inactieve partner naar voltijdswerk, de andere partner werkt¹, 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 19.308,96
Absolute toename	€ 10.006,8
Relatieve toename	51,82
NVR	65,87

¹ met een loon van 100% van het minimumloon

Tabel 52 Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienersgezin: overgang van de inactieve partner naar halftijdswerk, de andere partner werkt¹, zonder kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 12.925,74
Absolute toename	€ 1.416,18
Relatieve toename	10,96
NVR	90,13

¹ met een loon van 50% van het minimumloon

Tabel 53 Overgang van een eenverdiener- naar een tweeverdienersgezin: overgang van de inactieve partner naar halftijdswerk, de andere partner werkt¹, 2 kinderen ten laste

Initieel inkomen	€ 17.415,07
Absolute toename	€ 1.894,25
Relatieve toename	10,88
NVR	90,19

¹ met een loon van 50% van het minimumloon

Bijlage 2

De Vlaamse liberalen gedragen zich op dit moment als het orakel van de hardwerkende Vlaming. Heeft die dan hulp nodig? Trends onderzocht de koopkracht van de Belgische middenklasse en becijferde hoe ze tal van premies en sociale kortingen misloopt.

Dat een alleenstaande werkloze moeder twee keer na-denkt voor ze een matig betaalde baan aanneemt, is logisch. Ze krijgt kosten voor de kinderopvang, verliest de helft van haar kinderbijslag — alleenstaande werkloze moeders ontvangen dubbel kindergeld — en krijgt geen kortingen meer op het openbaar vervoer. De extra centen die ze zou verdienen door te gaan werken, wegen daar meestal niet tegen op. In politiek jargon heet dat de werkloosheidsval. Het is een nevenverschijnsel van onze sociale welvaartsstaat.

Toch is dit niet de enige paradox in ons maatschappijmodel. In de eerder Angelsaksische traditie wordt sociale steun zo doelmatig mogelijk gericht op de groepen in de maatschappij die er het meeste nood aan hebben. In het zo- ■■■■

ZO BEPAALDEN WE DE 4 INKOMENSKLASSEN

Statistici verdelen de verschillende loonschalen van de bevolking in oplopende decielen, van de minst verdienende tot de grootverdieners. We namen van de eerste vijf het gewogen gemiddelde en noemden die de categorie van de bescheiden inkomens. Het gewogen gemiddelde van de decielen 6, 7 en 8 staat model voor de groep met gemiddeld inkomen. Dat van decielen 9 en 10 voor de grootverdieners. Elk gemiddelde wordt verpersoonlijkt door een ander koppel.

Een vierde koppel symboliseert de hogere middenklasse. Hun inkomen legden we rond de grens van wat nog net kan doorgaan als de tweeverdienende middenklasse. Uit gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek uit 2004 blijkt dat op 5.369.652 aangiften, er 1.914.562 een belastbaar inkomen hebben tussen 10.000 en 20.000 euro, dat 1.222.200 mensen tussen 20.000 en 30.000 euro verdienen, 550.175 aangiften een belastbaar inkomen tussen 30.000 en 40.000 euro vermelden, en in 1.355.811 aangiften een belastbaar inkomen van meer dan 40.000 euro wordt aangegeven.

WIE MINDER WERKT, VERDIENT MEER

	BESCHIEDEN INKOMEN	MIDDENKLASSE		HOOG INKOMEN
	Paul & Petra	Jan & Cindy	Kurt & Anja	Chris & Ilse
Jaarlijks belastbaar inkomen	14.155,00	25.207,80	39.796,60	56.771,60
■ Eenmalige inkomensafhankelijke premies				
Verbeteringspremie woning	2.500,00			0
Totaal	2.500,00			
■ Eenmalige inkomensafhankelijke kortingen				
Notariskost bij hypotheeklening (-50% bij sociale lening)	939,33	939,33	939,33	1.878,66
Totaal	939,33	939,33	939,33	1.878,66
■ Jaarlijkse inkomensafhankelijke premies				
Fiscale aftrek kinderopvang (100 dagen)	538,00	1.120,00	1.120,00	1.120,00
Studietoelagen lager sec. ond.	746,00	746,00		
Studietoelagen hoger sec. ond.	1.030,00	1.030,00		
Studiefinanciering hoger onderwijs (op kot)	3.121,17	2.008,87		
Reëel belastingvoordeel hypothecaire lening	1.536,00	2.304,00	2.304,00	2.620,00
Totaal	6.971,17	7.208,87	3.424,00	3.740,00
■ Jaarlijkse betalingen met inkomensafhankelijke korting				
Kinderopvang eerste kind (100 dagen)	399,00	842,00	1.409,00	1.860,00
Kinderopvang tweede kind (100 dagen)	139,00	582,00	1.149,00	1.600,00
Verhoogde tegemoetkoming ziekteverzekering *	593,54	1.483,85	1.483,85	1.483,85
Recht op sociale lening	ja	ja	ja	neen
Jaarlijkse aflossing	8.616,00	8.616,00	8.616,00	11.525,04
Fiscale aftrek	5.120,00	5.120,00	5.120,00	5.120,00
Verzekerd gewaarborgd wonen	ja	ja	ja	neen
Bijpassen rusthuiskosten moeder	-	396,00	3.864,00	4.568,88
Totaal	9.747,54	11.919,85	16.521,85	21.037,77
■ Speciaal				
Plafond maximumfactuur	650,00	1.000,00	1.800,00	1.800,00
■ Jaarlijkse inkomensneutrale premies				
Kinderbijslag	2.635,56	2.635,56	2.635,56	2.635,56
Premie voor energiezuinig wonen (maximum per jaar)	1.280,00	1.280,00	1.280,00	1.280,00
Totaal jaarlijks neutrale premies	3.915,56	3.915,56	3.915,56	3.915,56
■ Eenmalige inkomensneutrale premies				
Kraamgeld eerste kind	1.043,93	1.043,93	1.043,93	1.043,93
Kraamgeld tweede kind	785,43	785,43	785,43	785,43
Totaal eenmalige neutrale premies	1.829,36	1.829,36	1.829,36	1.829,36
NMBS, De Lijn		Speciale kortingen voor werkzoekenden, invaliden en grote gezinnen		
Elektriciteit, telefoon		Enkel sociale tarieven voor invaliden en werkzoekenden		
Totaal eenmalige premies	4.329,36	1.829,36	1.829,36	1.829,36
Totaal jaarlijkse premies	10.886,73	11.124,43	7.339,56	7.655,56
Totaal betalingen met eenmalige korting	939,33	939,33	939,33	1.878,66
Totaal betalingen met kortingen	9.747,54	11.919,85	16.521,85	21.037,77
Saldo eenmalige betalingen min eenmalige premies	3.390,03	890,03	890,03	-49,30
Saldo jaarlijkse betalingen min jaarlijkse premies	1.139,19	-795,42	-9.182,29	-13.382,21
Gecorrigeerd jaarlijks saldo **	1.214,52	-775,64	-9.102,50	-13.383,31
Effect op inkomen	+9%	-3%	-23%	-24%

* Gebaseerd op jaarverslag van Rinziv 2004, patiëntengegevens 2003.

** Om het effect van eenmalige premies en kortingen in het jaarlijkse inkomen te meten, delen we het totaal van de eenmalige kortingen en premies door 45 werkjaren.

HOVEEL KOST DE ONDERHOUDSPlicht VOOR OUDERS?

De moeder van Ilse moet naar een rusthuis. Ze wordt opgenomen in het Londerzeelse OCMW-rusthuis. Daar betaalt de moeder van Ilse 36,54 euro per dag voor een individuele kamer. Voor de maand maart 2006 is dat een factuur van 1132,74 euro. De moeder van Ilse heeft echter een schamel overlevingspensioen van 752 euro per maand. Dit betekent dat er maandelijks een tekort is van 380,74 euro. Het OCMW van Londerzeel mag dit tekort vorderen bij de onderhoudsplichtige kinderen. Ilse is enig kind en dus de enige die kan worden aangesproken door het OCMW.

Daarbij wordt er gekeken naar het netto belastbare inkomen van het kalenderjaar voorafgaand aan het jaar waarin over de vordering wordt beslist. Het OCMW baseert zich hiervoor op het netto belastbare gezinsinkomen. Daaronder wordt verstaan: het bruto-inkomen ver-

minderd met de sociale bijdragen en de bedrijfslasten. Voor de terugvordering van de bedragen voor 2006 wordt er dus gekeken naar de inkomsten van 2004. Het netto belastbare inkomen 2004 van Ilse en Chris samen moet minstens 18.418,59 euro bedragen (index oktober 2004), verhoogd met 2578,60 euro voor elke persoon ten laste. Met twee kinderen ten laste, wordt het minimum voor Ilse en Chris vastgelegd op 23.575,79 euro. Enkel als Ilse en Chris een hoger inkomen hebben, kan een deel van het tekort door het OCMW worden teruggevorderd. Het bedrag dat wordt teruggevorderd mag ook nooit groter zijn dan het bedrag dat de inkomensgrens te boven gaat.

Het netto belastbare inkomen van Chris en Ilse samen bedraagt 56.771,60 euro. Het OCMW mag het volledige tekort van 380,74 euro per maand terugvorderen van Ilse en Chris.

te omzeilen: hoe meer een welvaartsmodel een doelgroepenstrategie hanteert, hoe minder universeel het systeem is en hoe meer 'valkuilen' er dus ontstaan.

Meestal concentreren economen en sociologen zich bij het onderzoek naar die systeemvallen op de relatie tussen de arbeidsmarkt en de werkloosheid. Trends wijzigt het perspectief en onderzoekt of er een 'welvaartsval' bestaat voor hardwerkende Belgen. Als dat zo is, loopt die categorie burgers ondanks haar noeste arbeid zoveel kortingen en subsidies mis, dat ze eigenlijk relatief meer koopkracht verliest dan de rest van de bevolking. Dat zou een rem kunnen vormen op de arbeidsmobiliteit en bovendien de solidariteit kunnen ondermijnen. Met andere woorden: is de middenklasse de klos van het sociale systeem?

■■■ genaamde continentale welvaartsmodel daarentegen ligt de nadruk meer op de universele toegang van sociale maatregelen. Zo is er bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering voor iedereen die ooit sociale bijdragen betaalde. Dat verzekeringsprincipe overheerst bij ons, maar we hebben doorheen de jaren ook een aantal Angelsaksische recepten ingevoerd. Zo bestaat er studiefinanciering voor gezinnen met een bescheiden inkomen, hangen de kosten voor kinderopvang af van het inkomen van de ouders en ligt de patiëntenbijdrage voor gezondheidszorg een stuk lager in gezinnen met een bescheiden inkomen. Dat ziet er logisch en rechtvaardig uit. Een wetmatigheid valt daarbij echter niet

Vier koppels, vier inkomens

In 2003 bedroeg in België het mediaaninkomen per belastingaangifte 18.914 euro per jaar. Zo blijkt uit de recentste cijfers van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS). Het gaat om de inkomsten in 2003 en het NIS berekende voor dat jaar ook het gemiddelde inkomen. Dat bedroeg 24.621 euro. In Vlaanderen lagen die bedragen zelfs iets hoger: een mediaan van 19.764 en een gemiddeld inkomen van 25.620 euro. Dat is het loon van de middenklasse. Of toch bijna, want hoe bakken je de middenklasse af?

In onze denkoefening vergelijken we vier koppels met elkaar. Beide partners werken, maar niet iedereen zit in de

DE SOCIALE HYPOTHEEKLENING VAN JAN EN CINDY

Jan en Cindy zijn op zoek naar de goedkoopste hypothecaire lening voor hun woning. Bij gebrek aan spaarcenten zijn ze verplicht om de volledige aankoopssom van 150.000 euro te lenen. Alvorens bij hun huisbankier langs te gaan, willen ze weten of ze geen sociale lening kunnen krijgen.

De Vlaamse Huisvestingsmaatschappij geeft gunstige leenvoorwaarden voor het bouwen, kopen of renoveren van een woning. Maar daar zijn een aantal voorwaarden aan verbonden. Zo mogen Jan en Cindy geen andere woning in eigendom of in volledig vruchtgebruik hebben. Belangrijker is het inkomen. Jan en Cindy moeten

een 'bescheiden' inkomen hebben. Dat is een netto belastbaar jaarinkomen (bruto belastbaar inkomen min sociale bijdragen en forfaitaire of werkelijke beroepskosten) van maximaal 42.940 euro (te verhogen volgens aantal kinderen ten laste).

Omdat het netto belastbare inkomen van Jan en Cindy (25.207,80 euro) lager is dan dit bedrag, komen ze in aanmerking voor een sociale lening tegen een rentevoet van minimaal 1,44%. Maar dan moet het wel gaan om de aankoop van een sociale koopwoning, aangeboden door een Sociale Huisvestingsmaatschappij. Maandelijks betalen zij een bedrag aan kapitaalaflossingen en interest van 718 euro, of 8616 euro per jaar.

Als het niet om een sociale woning gaat, kunnen Jan en Cindy terecht bij het Vlaams Woningfonds. Ook dit overheidsorgaan kent goedkope hypothecaire leningen toe. Bij het Vlaams Woningfonds komt het kop-

pel te weten dat er een aantal belangrijke voorwaarden zijn:

1. Ze moeten minstens één kind ten laste hebben.

2. De hypotheek wordt toegestaan op de woning die ze willen kopen. De woning moet bovendien in het Vlaamse Gewest liggen en de verkoopwaarde mag bepaalde grenzen niet overschrijden. Met twee kinderen ten laste is dat bedrag vastgelegd op 165.970 euro.

3. Jan en Cindy moeten een 'bescheiden inkomen' hebben. Het huidige maximum is vastgesteld op 45.810 euro. Deze grens wordt met 2860 euro verhoogd in functie van het aantal kinderen ten laste.

Alle voorwaarden zijn vervuld. Jan en Cindy komen dus ook in aanmerking voor een lening van het Vlaams Woningfonds. Trouwens, niet alleen de lagere rentevoet is interessant bij een sociale lening: de notarisrisco's worden gehalveerd.

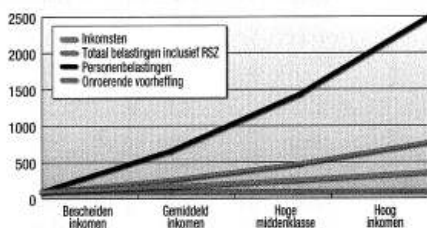
zelfde loonschaal (zie kader: *Zo bepalen we de 4 inkomensklassen*). De lonen van drie koppels liggen netjes in de buurt van gewogen gemiddelden die we distilleerden uit de NIS-statistieken. Paul en Petra hebben wat je zou noemen een *bescheiden inkomen* van 14.155 euro, netto belastbaar. Jan en Cindy zitten met 25.207,80 euro per jaar in de categorie van *gemiddelde verdiemers*. Chris en Ilse zijn *grootverdiemers* met een jaarinkomen van 56.771,60 euro. Eén koppel staat er wat buiten: Kurt en Anja verdienen aardig hun brood en situeren zich met een belastbaar jaarinkomen van 39.814,60 euro aan de bovenkant van de middelmatige

Middenklassers houden 56% van hun inkomen over, terwijl bescheiden verdiemers 74% van hun inkomen behouden.

inkomens. Zo'n 10% van de belastingplichtigen geeft een inkomen aan tussen 30.000 en 40.000 euro. Kurt en Anja vormen daarom onze intuïtieve *reality check* voor de methodologische gemiddelden. Zij zijn de grensgevallen die uiteindelijk het meest gevangen zitten in de welvaartsval.

Onze proefpersonen hebben één ding gemeen: ze kennen allemaal een redelijk voorspelbare levensloop. Ze trouwen, krijgen twee kinderen, kopen een huis van 150.000 euro en

BELASTINGEN STIJGEN SNELLER DAN INKOMSTEN

sluiten een lening af, worden soms wat ziekjes, sturen hun kinderen naar school, een van de spruiten trekt na de middelbare school naar de universiteit en uiteindelijk zien de koppels hun hulpbehoevende moeder belanden in een home. En wat blijkt? Voor de vier gezinnen hangt er wel een erg verschillend prijskaartje aan dat gemeenschappelijke programma.

Hoeveel moeten ze afdragen?

Ons belastingstelsel hanteert tarieven tussen 25 en 50%. Hoe meer we verdienen, hoe meer belastingen we betalen. En toch kan iedereen een beroep doen op dezelfde pensioenregeling, dezelfde ziekteverzekering en hetzelfde onderwijsstelsel. Die solidariteit is de hoeksteen voor onze sociale welvaartsstaat. Zo is 42% van de totale belastingen afkomstig van de hoogste inkomens van het land, terwijl het totale inkomen van die groep slechts 30,2% uitmaakt van het totale netto belastbare inkomen dat wordt aangegeven.

HOEVEEL VERDIENEN CHRIS EN ILSE AAN HUN WOONKREDIET?

Chris en Ilse krijgen geen sociale lening, maar kunnen terecht bij de bank waar ze al jaren klant zijn. Ze lenen een bedrag van 150.000 euro op twintig jaar en kiezen ervoor om hun lening terug te betalen op basis van maandelijkse gelijkblijvende betalingen. Ze kiezen ook voor een rentevoet die twintig jaar vast blijft. De rentevoet bedraagt 4,74% per jaar. Maandelijks betalen ze dus een bedrag van 960,67 euro. Op jaarbasis is dat 11.528,04 euro.

Gelukkig betaalt de fiscus een deel van hun lening terug. Omdat de lening betrekking heeft op hun eigen en enige woning, genieten ze het hoogste belastingvoordeel. Per jaar hebben ze beiden recht op een aftrek van 1920 euro, in de eerste tien jaren van de lening verhoogd met 640 euro. Voor Chris en Ilse samen betekent dit een aftrek van 5120 euro ((1920 + 640) x 2). Van de 11.528,04 euro die ze per jaar betalen voor hun lening, kunnen ze fiscaal 5120 euro recupereren, althans de eerste tien jaar. Daarna vallen ze terug op de basisaftrek van twee keer 1920 euro. Deze aftrekbare bedragen worden elk jaar geïndexeerd.

Omdat het om een fiscale aftrek gaat, is het uiteindelijke belastingvoordeel gelijk aan 5120 euro vermenigvuldigd met de marginale aanslagvoet in de personenbelasting. Tegen de hoogste belastingvoet van 50% is dat een effectief fiscaal voordeel van 2620 euro per jaar, te verhogen met een gemeentebelasting van 8,5%.

Belangrijk is dat de aftrek voor de eigen en enige woning niet direct beïnvloed wordt door de hoogte van het inkomen van Chris en Ilse. De aftrek is, ongeacht het inkomen van de ontleners, gelijk aan een vast bedrag dat elk jaar wordt geïndexeerd.

De rijken dragen meer bij, omdat ze ook meer kunnen betalen. Deze vorm van progressiviteit zit vooral in de personenbelasting en is een primair verdelingsmechanisme van de rijkdom in ons land. De dure sociale zekerheid financiert de overheid overigens slechts gedeeltelijk via de belastingen. De belangrijkste bron van inkomsten voor de sociale zekerheid stamt immers van de RSZ-bijdragen die werknemers en werkgevers betalen bovenop hun netto belastbare inkomen. De bijdrage van de werkgevers laten we in onze berekeningen buiten beschouwing, maar de sociale bijdrage van werknemers (13,07%) nemen we mee in onze berekeningen. Van beide bijdragen is tenslotte enkel het laatste theoretisch in het bezit geweest van de werknemers voor ze het als solidariteitsbijdrage aan de overheid betaalden.

De koppels in het Trendsonderzoek illustreren mooi hoe het solidariteitsmechanisme in de eerste plaats via de personenbelastingen verloopt (zie tabel: *De middenklasse betaalt de rekening*). Paul en Petra betalen als getrouwd koppel op hun bescheiden inkomen de som van 845,52 euro aan personenbelastingen, 2248,04 euro aan RSZ-bijdragen en 790,54 euro aan onroerende voorheffing. Dat komt neer op 20% van hun bruto belastbare inkomen. Jan en Cindy moeten daarvoor 10.103,72 euro van hun inkomen ophoesten, of 31%. Chris en Ilse betalen als grootverdiemers nog meer: hun bijdrage aan het systeem bedraagt 29.863,50 euro of 43% van hun inkomen. Kurt en Anja zitten ertuss-

**OMSLAG
VERHAAL**

■■■ senin met 18.679,73, of 38%.

Daarbij valt op hoe de middenklasse eigenlijk relatief meer inlevert. Want hoewel het inkomen van de middenklassers Jan en Cindy 67% hoger is dan dat van de bescheiden verdieners Paul en Petra, moeten ze wel ruim drie keer meer belastingen betalen. Dat progressieve principe — dat de belastingen sneller stijgen dan het inkomen — zet zich ook door als je Jan en Cindy vergelijkt met Chris en Ilse, maar het wordt minder scherp. De grootverdieners betalen weliswaar ook vier keer meer belastingen dan Jan en Cindy, maar de middenklassers verdienen dan ook maar de helft van Chris en Ilse (zie grafiek: *Belastingen stijgen sneller dan de inkomsten*). Met andere woorden: in absolute termen leveren de rijkere burgers misschien wel de meeste koopkracht in, maar in relatieve termen voelt de middenklasse dat wel harder. Dat is overigens logisch, omdat het belastingtarief geplafonneerd is op 50%.

Premies en kortingen verstoren balans

Het koppel met een bescheiden inkomen, Paul en Petra, doet via het stelsel van premies en kortingen bovendien een goede zaak, zo blijkt. Het ziet zijn koopkracht stijgen met 13% of 1796,52 euro. De stijging van de koopkracht geldt niet voor de andere koppels. Het koppel met een gemiddeld inkomen, Jan en Cindy, geniet nog veel koopkrachtondersteuning via de premies en kortingen op de betalingen in ons model (universiteit, rusthuis...). Zij moeten slechts 3% van hun jaarlijkse inkomen uitgeven, of 775,64 euro. Het prijskaartje van datzelfde parcours stijgt bij Kurt en Anja tot 9102,50 euro, of 23%. Grootverdieners Chris en Ilse krijgen weliswaar iets meer premies omdat ze een groter fiscaal voordeel hebben van hypothecaire lening, maar hebben minder recht op kortingen. Voor hen bedraagt het prijskaartje uiteindelijk 13.383,31 euro, of 24%.

De verschillen tussen werknemers ontstaan door een beperkt lijstje kortingen en premies. De grootte van het gezinsinkomen is bepalend voor de hoogte van een premie of

DE MIDDENKLASSE BETAALT DE REKENING

	BESCHIEDEN INKOMEN	MIDDENKLASSE		HOOG INKOMEN
	Paul & Petra	Jan & Cindy	Kurt & Anja	Chris & Ilse
Gezamenlijk bruto belastbaar inkomen	19.448,04	32.451,09	49.750,80	69.538,05
Bruto belastbaar inkomen van hem	11.307,00	24.310,05	25.440,75	45.228,00
Bruto belastbaar inkomen van haar	8.141,04	8.141,04	24.310,05	24.310,05
Gezamenlijk betaalde RSZ-bijdragen	2.248,04	3.751,09	5.750,80	8.038,05
Bruto bezoldiging van hem *	10.000,00	21500	22500	40000
Bruto bezoldiging van haar *	7.200,00	7200	21500	21500
Forfaitaire beroepskosten van hem	1.639,50	2086,7	2116,7	2641,7
Forfaitaire beroepskosten van haar	1.405,50	1405,5	2086,7	2086,7
Netto belastbaar van hem	8.360,50	19413,3	20383,3	37358,3
Netto belastbaar van haar	5.794,50	5794,5	19413,3	19413,3
Gezamenlijk netto belastbaar inkomen	14.155,00	25.207,80	39.796,60	56771,6
Bedrijfsvoorheffing van hem	953,16	5880	6329,04	14820
Bedrijfsvoorheffing van haar	232,92	232,92	5880	5880
Te betalen of terug te krijgen (-) belastingen van hem	-144,13	-206,95	-95,09	363,41
Te betalen of terug te krijgen (-) belastingen van haar	-196,43	-196,43	-206,95	-206,95
Gezamenlijke bijbetaling of teruggave (ongehuwd)	-340,56	-403,38	-302,04	156,46
Na huwelijk	-340,56	-550,83	-70,65	334,91
Verschil samenwonen-huwelijk**	-	147,45	-231,39	-178,45
Onroerende voorheffing (Londerzeel, K.I. 1600 euro)	790,54	790,54	790,54	790,54
Gezamenlijk totaal personenbelasting	845,52	5.562,09	12.138,39	21.034,91
Gezamenlijk betaalde belastingen, RSZ en onroerende voorheffing	3.884,10	10.103,72	18.679,73	29.863,50
Percentage 'belastingen' van het inkomen	20%	31%	38%	43%
Beschikbaar inkomen***	12.518,94	18.855,17	26.885,67	34.946,15
Effect premies en kortingen	1796,52	-720,09	-9106,96	-13383,31
Besteedbaar inkomen****	14.315,46	18.135,08	17.705,16	21.562,84
Wat overblijft van het gezamenlijk bruto belastbaar inkomen	74%	56%	36%	31%

* Dit is het bedrag op de loonbrief; verminderd met de sociale bijdragen

** Berekening op basis van bedragen geldig voor inkomsterjaar 2004, aanslagjaar 2005

*** Bruto belastbaar inkomen - beroepskosten - gezamenlijk betaalde belastingen, RSZ & onroerende voorheffing

**** Voor alle uitgaven buiten de betalingen in de tabel op blz. 57

De welvaartsval!

Middenklassers Kurt en Anja kunnen na aftrek van belastingen, sociale premies en kortingen minder besteden dan koppels met een lager loon.

KURT EN ANJA ZOEKEN BIJKOMENDE PREMIES VOOR HUN WONING

Kurt en Anja hebben recht op een sociale lening. Ze hebben gehoord over de 'verzekering gewaarborgd wonen' in het Vlaams Gewest. Dankzij deze verzekering kunnen ze gedurende maximaal drie jaar een tegemoetkoming ontvangen voor de aflossing van hun hypothecaire lening in het geval ze onvrijwillig werkloos of arbeidsongeschikt worden. Deze gebeurtenis moet zich wel voordoen gedurende de eerste tien jaar van de lening. Is dat het geval, dan kunnen ze, na een wachttijd van drie maanden, maximaal 500 euro krijgen om de lening te helpen terugbetalen, met dien verstande dat ze minstens 30 % van het afbetalingsbedrag zelf blijven betalen. Toch krijgen ze deze verzekering, die trouwens volledig gratis is, niet zomaar.

De belangrijkste voorwaarden zijn gekoppeld aan het inkomen van Kurt en Anja. Het netto belastbare inkomen (bruto belastbaar inkomen min sociale bijdragen en de forfaitaire of werkelijke beroepskosten) van Kurt en Anja samen mag niet meer bedragen dan 49.160 euro, te verhogen met 2820 euro per persoon ten laste. Belangrijk is dat er gekeken wordt naar het netto belastbare inkomen van het derde jaar vóór de aanvraag. Als Kurt en Anja bijvoorbeeld een aanvraag doen in 2006, wordt hun inkomen van 2003 in aanmerking genomen. Gezien hun netto belastbare inkomen 39.814,60 euro bedraagt, hebben zij recht op een verzekering gewaarborgd wonen.

korting. De bedoeling is om het effect van de grote kosten in een mensenleven te beperken voor de sociaal zwakkeren. Op die manier ontstaat er een secundair mechanisme van inkomensherverdeling. Vaak hebben die kortingen en premies betrekking op kindgerelateerde gebeurtenissen. Een bekend voorbeeld zijn de studiebeurzen en de kortingen op de kosten van de kinderopvang. Voor een student in het hoger onderwijs loopt die overheidspremie jaarlijks op tot 3121,17 euro. En zoals iedereen weet, is dat zelfs onvoldoende om een kotstudent in zijn onderhoud te voorzien. Bovendien zijn deze premies en kortingen uiteraard beperkt in de tijd. Je kinderen genieten niet eeuwig van een studiebeurs. Niettemin moeten de grootverdieners deze kosten voor eigen rekening nemen.

- Een van de belangrijkste elementen waarmee mensen op dit moment hun welvaart kunnen opbouwen, is een **eigendom**. In onze berekening lenen de vier koppels telkens een bedrag van 150.000 euro voor de aankoop en verbouwing van een eigendom. Drie van de vier kunnen een beroep doen op een sociale lening met een zeer lage rente (1,44 %). Dat scheelt een slok op de borrel: 2912,04 euro per jaar om precies te zijn. Alleen Chris en Ilse kunnen er geen beroep op doen, maar zij genieten dan weer van een hogere effectieve fiscale aftrek van hun hypothecaire lening.

- Een opvallend facet van de herverdeling zijn ook de kosten van de **ziekteverzekering**. Op dat terrein krijgt het koppel met het bescheiden inkomen (Paul en Petra) en het koppel met het gemiddelde inkomen (Jan en Cindy) een fikse korting op hun gezondheidsfactuur. Gemiddeld betaalt een gezin van vier personen 1483,85 euro aan remgeld. Onder een bepaalde inkomensgrens daalt de eigen bijdrage van de patiënt van 25 % naar 10 %. Dat is het geval in het

gezin van Paul en Petra. De gezondheidszorg neemt een hap van 593,54 uit hun gezinsbudget. Ze besparen met andere woorden 890,31 euro. Sinds de invoering van de maximumfactuur in 2001 bestaat er bovendien nog een extra corrigerende maatregel in de ziekteverzekering. Die plafonneert de eigen bijdragen voor het koppel met een bescheiden inkomen op 650 euro en voor het koppel met een gemiddeld inkomen op 1000 euro. Voor de andere twee groepen ligt de drempel waarop de eigen bijdragen volledig door overheid worden gedragen een stuk hoger (1800 euro). Hoewel de impact van die maatregel niet is meegerekend in het uiteindelijke effect op het beschikbare inkomen per koppel, kan dat in een jaar met een ernstig medisch probleem voor een van de gezinsleden wel degelijk het verschil laten oplopen.

Het besteedbare inkomen van de hogere middenklasser ligt onder het besteedbare inkomen van de lagere middenklasser.

- En dan is er nog het verrassende element van de **mantelzorg**. De moeder van een van de partners in elk koppel komt terecht in een rusthuis, terwijl haar pensioen niet de kosten van het verblijf dekt. In dat geval kan het OCMW het verschil terugvorderen bij de kinderen van de moeder. Hoeveel het OCMW kan terugvorderen, hangt uiteraard af van het aantal kinderen, maar ook van het netto belastbare inkomen van het gezin waar die kinderen in leven. Als dat hoger is dan 23.575,79 euro, kan de bijdrage oplopen tot 380,74 euro per maand (zie kader: *Hoeveel kost de onderhoudsplicht voor ouders?*). Ilse zit in dat geval.

Kurt en Anja zijn de klos

Uit recent onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Oeso) blijkt dat België er beter dan zijn buurlanden in slaagt om het inkomen van zijn armste burgers op te krikken en de inkomens van de rijkste burgers af te kalven. Theoretisch betekent dat: iedereen schuift op naar het midden. Fijn, maar de prijs is niet gelijk verdeeld, zo blijkt uit ons rekenwerk.

Vooraf voor de hogere middenklasse (Kurt en Anja) resulteert de beperktere toegang tot de inkomensafhankelijke premies en kortingen in een relatieve handicap van hun koopkracht. Relatief, want in absolute waarden ligt die nog boven het gemiddelde. Of niet? Mensen met een gemiddeld inkomen houden 56 % van hun gezamenlijke bruto belastbare inkomen over, terwijl het koppel met een bescheiden inkomen 74 % van zijn inkomen kan behouden. De financiële voorsprong van Jan en Cindy daalt met andere woorden van 13.003,5 euro tot 3819,62 euro. De koopkracht van beide groepen groeit dus duidelijk naar elkaar.

Is er dan geen sprake van een welvaartsval voor de middenklasse? Toch wel. In absolute termen ligt de koopkracht van Kurt en Anja lager dan die van het koppel met een gemiddeld inkomen. Nochtans horen ze wel degelijk tot de beter verdienende Belgen, de hogere middenklasse. Hun uiteindelijke besteedbare inkomen valt terug tot 17.778,71, dat is slechts 36 % van hun bruto belastbare inkomen. Op die manier houden ze minder over dan Jan en Cindy, die het met 18.135,07 euro moeten rooien. Dat is de welvaartsval.

Roeland Byl ■
roeland.byl@trends.be

Bronnen

Boeken

Cantillon, B. (1999), *De welvaartsstaat in de kering*, Pelckmans, Kapellen

Deleeck, H. (1992), *De architectuur van de welvaartsstaat*, Acco, Leuven

Deleeck, H. (2003), *De architectuur van de welvaartsstaat opnieuw bekeken*, Acco, Leuven

Van Haegendoren, M (1993), *Werken in de welvaartsstaat*, Acco, Leuven

Van Der Werf, D (1983), *Crisis en maatschappelijke keuze*, Eisma B.V, Leeuwarden

Artikels in boek

KB-weekberichten (1997a), *De welvaartsstaat: ontstaan en ontwikkeling*

Lis, C. en Vanthemsche, G. (1995), *Sociale zekerheid in historisch perspectief*, Despotin M, Jegers M. (ed.), op. cit.

Van Langendonck, J.(1995), *Internationale vergelijking van de systemen van sociale zekerheid*, Brussel, VUB Press

Van Rompuy P, Deleeck H, 2001, *De Europese welvaartsstaat ter discussie*, Leuvense Economische Standpunten, K.U.Leuven, Centrum voor Economische Studiën

Working Papers en Rapporten

Beissinger, T. en Buesse, O. (2001), *Bismarck versus Beveridge: Which Unemployment Compensation System is More Prone to Labor Market Shocks?* Discussion paper No.358 from the institute for the study of labor (IZA)

De Lathouwer, L. en Bogaerts, K. (2002), *Financiële incentieven en laagbetaald werk. De impact van hervormingen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit op de werkloosheidsval in België*, Belgische tijdschrift voor de sociale zekerheid, 4de jaargang, volume 4

De Lathouwer, L. en Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005), *Verslag 2005*. Rapport in samenwerking met het centrum voor sociaal beleid (CSB), Antwerpen

Tresignie, C., Elchardus, M. en Derks, A. (2002), *Het draagvlak van de solidariteit. Deelrapport 2: Voor- en nadelen van de verzorgingsstaat*. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel

Internetsites

- Informatie welvaartsstaat (22-11-'05)
<http://webhost.ua.ac.be/csb>
- Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (22-11-'05)
<http://www.diplomatie.be/nl/policy/policynotedetail.asp?TEXTID=12973>
- Verslag 2005 door Hoge Raad voor Werkgelegenheid: (23-11-'05)
<http://meta.fgov.be/pdf/pd/nldf37.pdf>
<http://www.meta.fgov.be/pa/paa/framesetnlbf00.htm>
- Notitie door het centraal planbureau (23-11-'05)
<http://www.cpb.nl/nl/pub/cpbreeksen/notitie/28feb2005>
- Bedragen en berekening van de werkbonus (5-2-'06)
<http://www.securex.be>
- Berekening van de belasting voor vervangingsinkomens aanslagjaar 2006 (5-2-'06)
http://mineco.fgov.be/enterprises/vademecum/Vade11_nl-02.htm
- Marginale aanslagvoet personenbelasting 2006 (7-2-'06)
<http://minfin.fgov.be/portail1/nl/cadrenl.htm>
- Basisbedragen van de belastingsverminderingen voor vervangingsinkomens (7-2-'06)
http://mineco.fgov.be/homepull_nl.htm
- Europese definitie sociale voordelen (13-2-'06)
http://europa.eu.int/youreurope/nav/nl/citizens/factsheets/eu/employment/taxsocialadvantages/nl.html#2456_1
- Omschrijving werkloosheidsuitkering (15-2-'06)
<http://www.vdab.be>
- Informatie werkloosheidsuitkering (15-2-'06)
<http://www.rva.be>
- Informatie leefloon (17-2-'06)
<http://www.socialsecurity.be>

- Bedragen van het leefloon (17-2-'06)
http://cpas.fgov.be/NL/content/OB02-08_05Indexering1aug2005.pdf
- Informatie sociale voordelen (24-2-'06)
<http://www.limburg.be/socialevoordelen>
<http://www.premiezoeker.be>
- Informatie sociaal tarief gas en elektriciteit (25-2-'06)
<http://www.energiesparen.be>
<http://www.vreg.be/vreg/particulieren/soc.htm>
<http://www.luminus.be>
<http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/economie/energiesparen/doc>
<http://www.creg.be>
- Gemiddeld jaarverbruik gas en elektriciteit (26-2-'06)
<http://www.vreg.be/vreg/particulieren>
- Informatie verhoogde kinderbijslag (26-2-'06)
<http://www.kindergeld.be>
<http://rkw.fgov.be>
- Informatie verwarmingstoelage (27-2-'06)
<http://www.progresslaw.net/NL/AA2005/301105nl.htm>
<http://www.mi-is.be>
http://www.ksz-bcss.fgov.be/Nl/fluxdonnees/fluxdonnees_28.htm
<http://www.vvsg.be>
<http://www.informazout.be>
- Informatie verbeterings- en uitbreidingswerken (27-2-'06)
<http://www.wonen.vlaanderen.be>
<http://bouwsite.be>
<http://vhm.be>
- Informatie studiefinanciering (27-2-'06)
<http://www.ond.vlaanderen.be>
<http://www.iips.be/medewerkers/docs/studiebeurs.pdf>
<http://www.studiefinancieringen.be>

- Informatie sociale lening Vlaams Woningfonds (27-2-'06)
<http://www.bouwenensonen.be>
<http://www.lin.vlaanderen.be/doel/kijkuitnr18.pdf>
http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/totuwdienst/vlad/april_eigenaar.htm
<http://www.wonen.vlaanderen.be/static/Pages/tegemoetkomingen.html>
- Rentevoeten sociale lening Vlaams Woningfonds (27-2-'06)
<http://www.vlaamswoningfonds.be/tabel.html>
- Grenzen verkoopwaarden van een sociale lening Vlaams Woningfonds (27-2-'06)
<http://www.vlaamswoningfonds.be/index2.html>
- Belgische Staatsblad (28-2-'06)
<http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/welcome.pl>
- Berekeningswijze nettoloon lage inkomens (12-3-'06)
http://www.abvv.be/CODE/nl/c26_0100.htm
- Nationale wettelijke minimumloon (14-3-'06)
<http://www.vacature.com/scripts/indexpage.asp?headingID=318>

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen en uw akkoord te verlenen.

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Economische analyse van de inactiviteitsval in Vlaanderen

Richting: **Licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen**

Jaar: **2006**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt houdt in dat ik/wij als auteur de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij kan reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

U bevestigt dat de eindverhandeling uw origineel werk is, en dat u het recht heeft om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. U verklaart tevens dat de eindverhandeling, naar uw weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

U verklaart tevens dat u voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen hebt verkregen zodat u deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal u als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze licentie

Ik ga akkoord,

Dries DEFERM

Datum: